

micul atelier

Drabant András

*Bazele
desenului*

R
REMBRANDT
The Professional Choice

Stăpânim puterea inspirației

Privind la lumea din spatele
realității. Simțind modul în care
elementele se adaptează
prin voință.

Lucrul cu culori
și tehnici care dau formă
celeii mai profunde inspirații.

Aceasta este arta:
www.artistique.ro

REMBRANDT
ART CENTRE

www.artistique.ro

Drabant András

*Bazele
desenului*

Titlul original al cărții: A rajzolás alapjai

Autor: Drabant András

Ediția originală: Cser Kiadó, Ungaria

Traducător: Vákár Andrea Elisabeta

Lector: Mircea Boțog

Redactor: Simona Florea

Redactorul colecției: Sorin Curt

© Traducerea în limba română: Vákár Andrea Elisabeta și Editura Casa, Oradea, 2011

© 2007 by Cser Kiadó, Ungaria

Toate drepturile rezervate.

Reproducerea integrală sau parțială a prezentei cărți, publicarea, păstrarea într-o bază de date sub orice formă – electronică, mecanică, fotografică etc. – sunt interzise fără acordul editurii.

Responsabilitatea asupra conținutului anunțurilor publicitare aparține firmelor care au cerut publicarea lor.

Recomandările conținute în prezenta carte au fost verificate de către autor și editură, însă nu se oferă nicio garanție pentru acestea.

Editura nu își asumă responsabilitatea pentru nicio daună morală sau materială.

Este interzisă valorificarea fotografiilor conținute în prezenta carte.

ISBN 978-606-8189-34-5

Editat de Editura Casa

Editor responsabil: directorul editurii

B-dul Decebal nr. 2 Bl. C53 ap.12, Oradea, Romania

Tel: + 40 359 464 363; Fax: + 40 359 800 941

Email: info@edituracasa.ro; Web: www.edituracasa.ro

Tehnoredactare: Pető Erzsébet

Director marketing: Csiky Zoltán

Tipărit și legat la: Aduprint Kft., Budapesta

Responsabil cu tipărirea: Tóth Béláné, manager

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DRABANT, ANDRÁS

Bazele desenului / Drabant András. - Oradea : Editura Casa, 2011

ISBN 978-606-8189-34-5

Cuprins

Scurt istoric	5
Introducere	7
Materiale și instrumente de desen	8
Planșeta de desen	8
Hârtia	9
Instrumente de desen	11
Pregătirea modelelor de desenat	15
Sisteme de reprezentare – perspectiva	18
Cubul	18
Pregătirea pentru desen	21
Corpuri de rotație	24
Despre umbre	26
Natura statică și compoziția plastică	32
Poliedre și corpuri de rotație – pas cu pas	38
Natură statică cu obiecte sferice și cilindrice – pas cu pas	40
Natură statică cu cilindru, cuburi și o sticlă – pas cu pas	42
Despre înrămare și paspartu	44
Analiza plastică a lucrărilor	48
Mic dicționar de termeni	51

Carlo Crivelli (1430-1495) - Bunavestire cu Sfântul Emidius (tempera și ulei pe pânză)

Scurt istoric

Desenul a fost practicat încă din cele mai vechi timpuri. Primele creații au fost uneltele ornamentate, precum și desenele colorate de pe pereții peșterilor (Lascaux și Altamira). Aceste desene au fost create cu scop magico-religios. Toate acestea dovedesc importanța desenului încă din perioada preistorică.

Ulterior, în etapele următoare ale dezvoltării sociale, îndatoririle artistice și de cult ale desenului sunt preluate de pictură. Baza picturii este desenul, atât în formarea profesională a pictorilor cât și în creația artistică propriu-zisă, chiar dacă finalizarea picturii necesită acoperirea desenului cu culoare. Desenul este prima etapă în crearea picturii, dar și a ilustrării de carte.

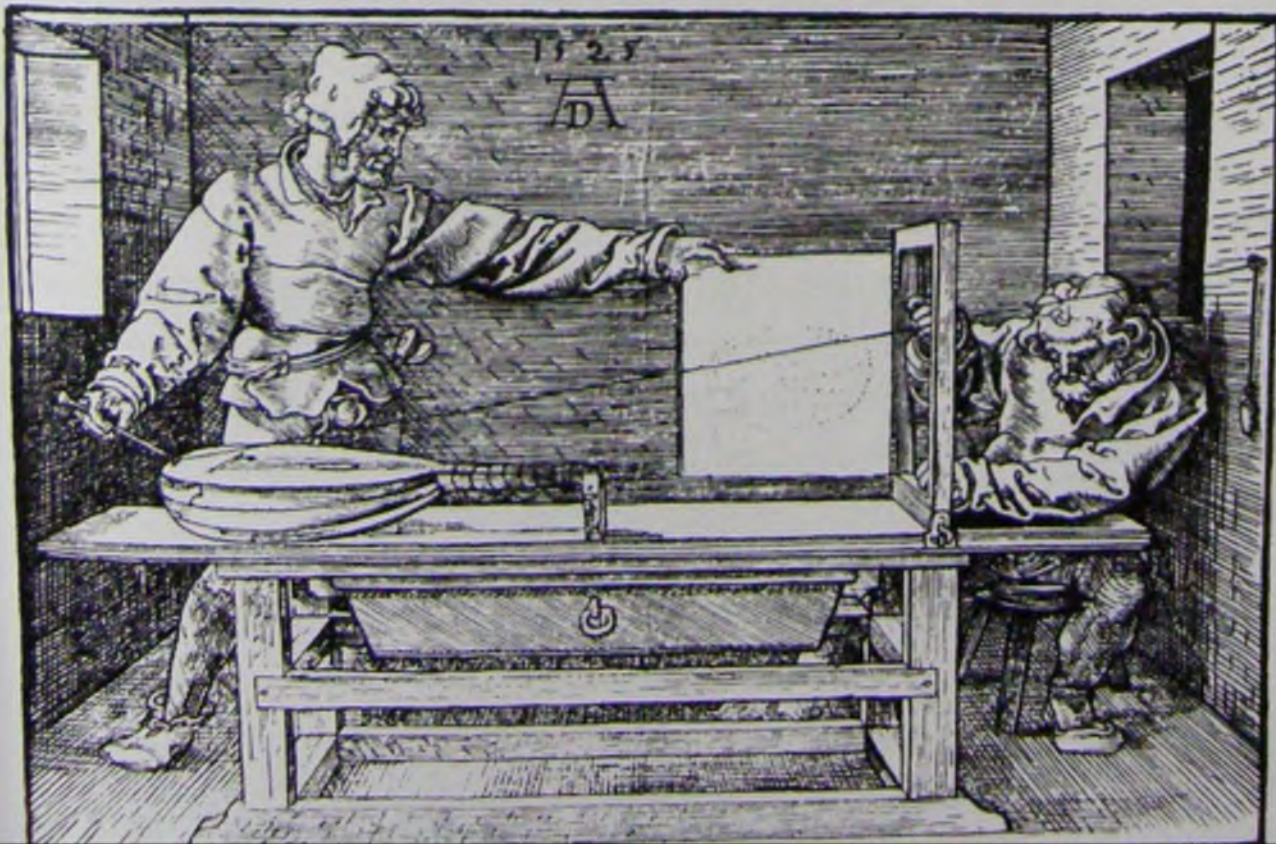
Dezvoltarea desenului liber și creativ a fost înfrânată de ilustratorii de carte, care erau de fapt niște copiști. Ei imitau cu fidelitate un model prestabilit, singurul lor scop fiind să obțină o imagine cât mai apropiată de original.

Astfel se explică faptul că unele teme copiate s-au repetat destul de des în Evul Mediu. Deși cele mai multe sunt reproduceri fidele, totuși din stilul folosit se poate deduce care este lucrarea originală luată ca model și cine este autorul, adică artistul creator.

Din copiile făcute după capodoperele din secolul al XIV-lea ies la iveală studiile după operele antice. Atunci apar pentru întâia oară în colecțiile particulare primele studii după natură.

Chiar și la vechii desenatori italieni, ca Gentile de Fabriano și Pisanello, putem observa acest dualism aparte: se respectă modelele prestabilite, dar se introduc și elemente noi bazate pe studiul după natură.

De la sfârșitul secolului al XIV-lea apar adeseori creații proprii, care sunt deja desene autentice. Cel mai vechi desen autentic a fost descoperit de Bernhard Degenhart într-un codex din Vatican.

Albrecht Dürer
(1471-1528):
Studiu (xilografură)

Vincent van Gogh (1853–1883): Câmpie și grădină (desen în peniță)

Prin imaginație, desenul devine din ce în ce mai complicat și poate exprima orice idee sau fantezie umană. Desenul este considerat de același rang cu celelalte ramuri artistice. Interesul față de subiect este influențat de curentul vremii, de modă, dar și de temperamentul artistului. Curente puternice, precum manierismul, pot influența artistul chiar și în studiile după natură.

Se mai pot exemplifica studiile după animale făcute de Rembrandt, precum și desenele realizate de Rubens și școala sa. Pictori din secolul al XVIII-lea, ca francezul Watteau și venețienii Tiepolo și Piazzetta, transpun în pictură observațiile obținute din studiile desinelor făcute după natură. Artiștii clasiciști, nazarineni și romantici pun și mai mare accent pe studiul după natură, folosind reguli stricte de reprezentare plastică.

În cursul secolului al XIX-lea întâlnim două atitudini diferite care coabitează în timp și spațiu. E vorba de stilul academic, care durează până în secolul al XX-lea și pune accent pe studiul strict după natură. Al doilea este impresionismul, care se bazează pe efectul optic pitoresc al luminii și al culorilor și nu caută să copieze natura, ci să o interpreteze.

La Klimt întâlnim linii ornamentale și decorative, dar la Picasso sau Matisse se observă o structură mai severă a picturii.

În secolul al XX-lea desenul a câștigat un caracter independent, remarcându-se prin modul său de realizare sau de abstractizare, cu trăsături personale, elocvente la adresa artistului. Desenul devine un gen artistic propriu.

Însă importanța artistică a desenului a fost cel mai bine pusă în valoare de artiștii premergători ai artei secolului al XX-lea. Atmosfera tablourilor lui Cezanne reiese din petele difuze, abia atinse de pensulă, care sugerează doar forma, fără să o reprezinte. În același timp Van Gogh, în desenul realizat cu condei de trestie, folosește linii tensionate, dinamice, pline de forță, caracteristice stilului său pictural.

De-a lungul timpului s-au folosit diverse metode de desen care au stat la baza creației artistice și chiar dacă tehnica evoluează, se pare că desenul va rămâne încă multă vreme definitiv în artele plastice.

Puțini sunt cei care să nu-și fi dorit vreodată să știe să deseneze sau să picteze. Desenul și pictura ne amintesc de marii artiști, pe care nu îndrăznim să-i urmăm; de aceea de multe ori ne convingem singuri să renunțăm la studiul desenului, deși cu puțină atenție și exersare se pot obține rezultate frumoase într-un timp destul de scurt. Scopul acestei cărți este să ne încurajeze și să ne alunge teama de coala albă. Aflăm de aici care sunt materialele de lucru, ușor de procurat din comerț. Cartea ne oferă câteva sfaturi necesare pentru desenarea formelor simple, a corpurilor rectangulare și a celor de rotație. Desenul stă la baza tuturor genurilor artelor plastice. El se poate dobândi și dezvolta prin studiu și exersare. Este o parte componentă în procesul cunoașterii, de la modelul natural și până la pictură. Chiar și omul primitiv desena animalele ce urmau să fie vâdate, studiind astfel mai bine forma, caracteristicile și eventual obiceiurile acestora. Succesul vânătorii și chiar existența sa depindeau de aceste cunoștințe. După această perioadă, modul de reprezentare a imaginii s-a schimbat treptat, devenind uneori mai realist, alteori mai limitat de anumite bariere.

Însă artiștii tuturor timpurilor s-au străduit să surprindă esența obiectului, a ființei sau a ideii. Artistul nu poate fi lipsit de îndemânare și de pricepere. Nu poate fi numit maestru cel care nu stăpânește partea tehnică a meseriei, ce ține de îndemânare. În schimb, chiar dacă cineva desenează frumos nu înseamnă că este artist. Cunoașterea meseriei nu înseamnă artă. Însă dacă nu există aceste cunoștințe, lipsesc bazele creației și nu avem pe ce să clădim. Rezultatul va fi cu lipsuri, va semăna cu ceva real, dar se va simți că e fals, adică nu funcționează.

Este important să cunoaștem principiile și tehnicile de bază, e bine să avem talent, dar nu e suficient! Dezvoltarea și evoluția înseamnă ceva în plus.

Dar să nu ne descurajăm! Să desenăm, să pictăm fără teamă! Să avem curaj! Să dăm formă ideilor noastre!

Nu contează dacă creația noastră este mai slabă, sau că ne-am încurcat printre linii și culori. Cel mai mult contează că rezultatul final este realizat de noi, că reprezintă efortul nostru și lucrarea noastră.

Autorul

Albrecht Dürer (1471–1528): Studiu despre utilizarea carioiajului (xilogravură)

Materialle și instrumente de desen

Planșeta de desen

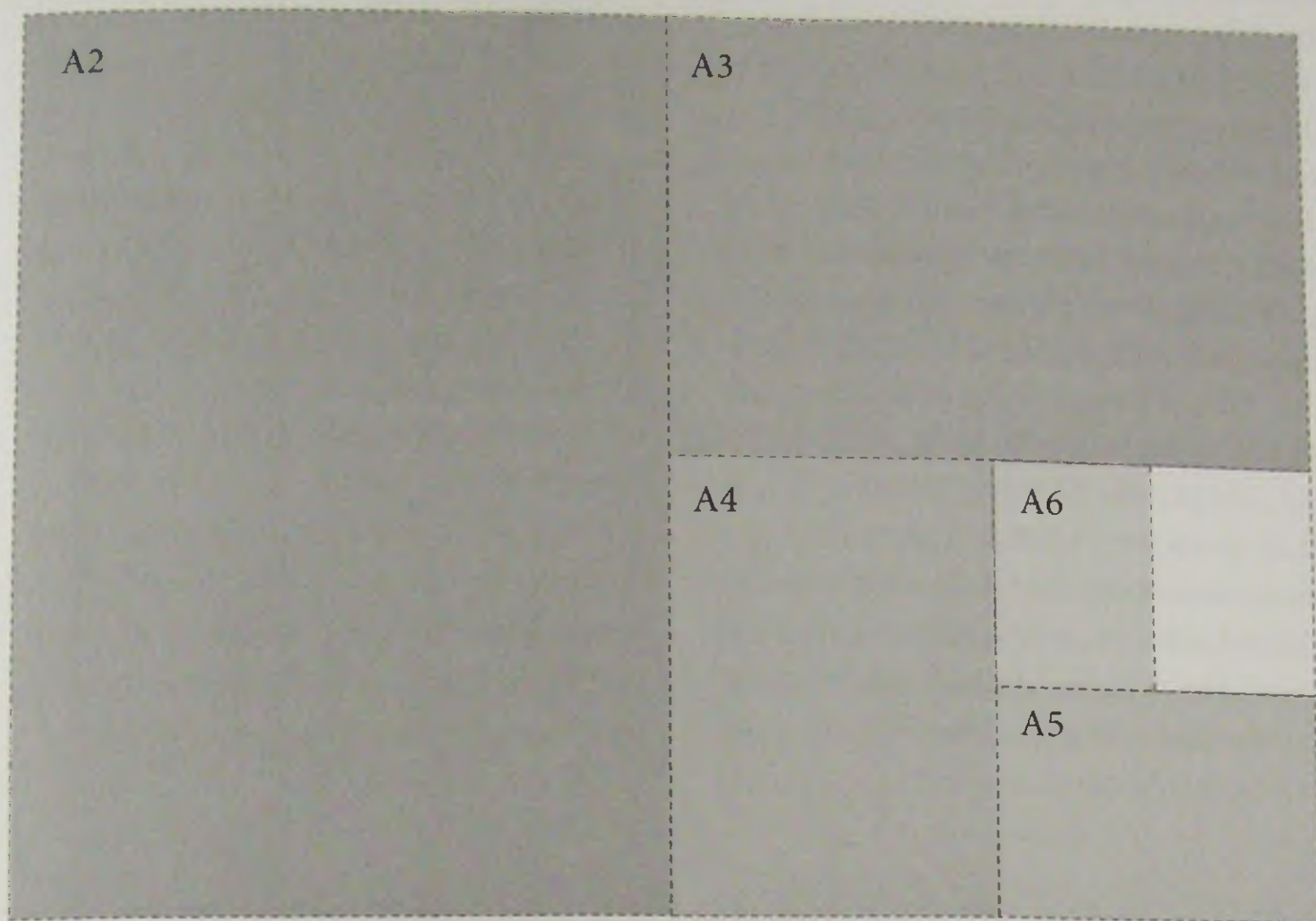
De obicei desenele se realizează pe hârtie. Hârtia este moale, de aceea trebuie fixată pe o suprafață netedă și rigidă. În acest scop se utilizează planșeta de desen. Planșetele ce se pot achiziționa în magazinele de specialitate sunt de obicei ușoare,

făcute din lemn moale, astfel că putem înfige cu ușurință pioanele în ele pentru fixarea hârtiei de desen. Planșetele care se găsesc în comerț sunt de diferite dimensiuni. Suprafața acestora este de obicei netedă, însă cu timpul se mai uzează, se deformează și apar mici imperfecțiuni. Aceste deformări se pot evita dacă sub hâr-

Moduri de fixare a hârtiei de desen

ti
d
o:
Pa
pe
ș
de
și
pe
ev
m
de
tă
pr
Est
lel
ne

A0 1189 × 841 mm
 A1 841 × 594 mm
 A2 594 × 420 mm
 A3 420 × 297 mm
 A4 297 × 210 mm
 A5 210 × 148 mm

B0 1400 × 1000 mm
 B1 1000 × 700 mm
 B2 700 × 500 mm
 B3 500 × 350 mm
 B4 350 × 250 mm
 B5 250 × 175 mm

Formate standard de hârtie și dimensiunile lor

tie, sub coala de desen, se așază câteva straturi de hârtie groasă. În felul acesta hârtia superioară, pe care desenăm, nu atinge direct lemnul. Pentru fixarea desenului, în loc de pioane se poate folosi și bandă adezivă. În magazinele de specialitate se găsesc benzi autocolante, care se dezlăpesc de coala de desen fără s-o deterioreze și pot fi rupte ușor cu mâna. Coala de desen se poate fixa și cu cleme de dimensiuni potrivite, eventual cu cleme de rufe, în funcție de grosimea planșetei de desen și de dimensiunile colii de hârtie. Desigur, putem folosi pe rol de planșetă orice placaj, scândură sau alte materiale rigide provenite din tâmplărie.

Este necesar ca foaia de hârtie să fie fixată paralel cu marginile planșetei de desen, astfel ca să ne ajute la desenarea orizontalelor și verticalelor,

dar și la verificarea acestora. Planșetele nu se recomandă să fie ținute în mână, mai ales cele mari, care sunt destul de grele. Acestea se pun pe bănci speciale pentru desen, sau pe un scaun obișnuit.

Hârtia

Înainte de apariția hârtiei de desen și scris s-au utilizat tăblițe de lut, papirusuri, tăblițe ceruite, piei de animale, pergament etc. Hârtia uzuală folosită în zilele noastre a fost descoperită inițial de chinezi. Ei au păstrat secole întregi acest secret.

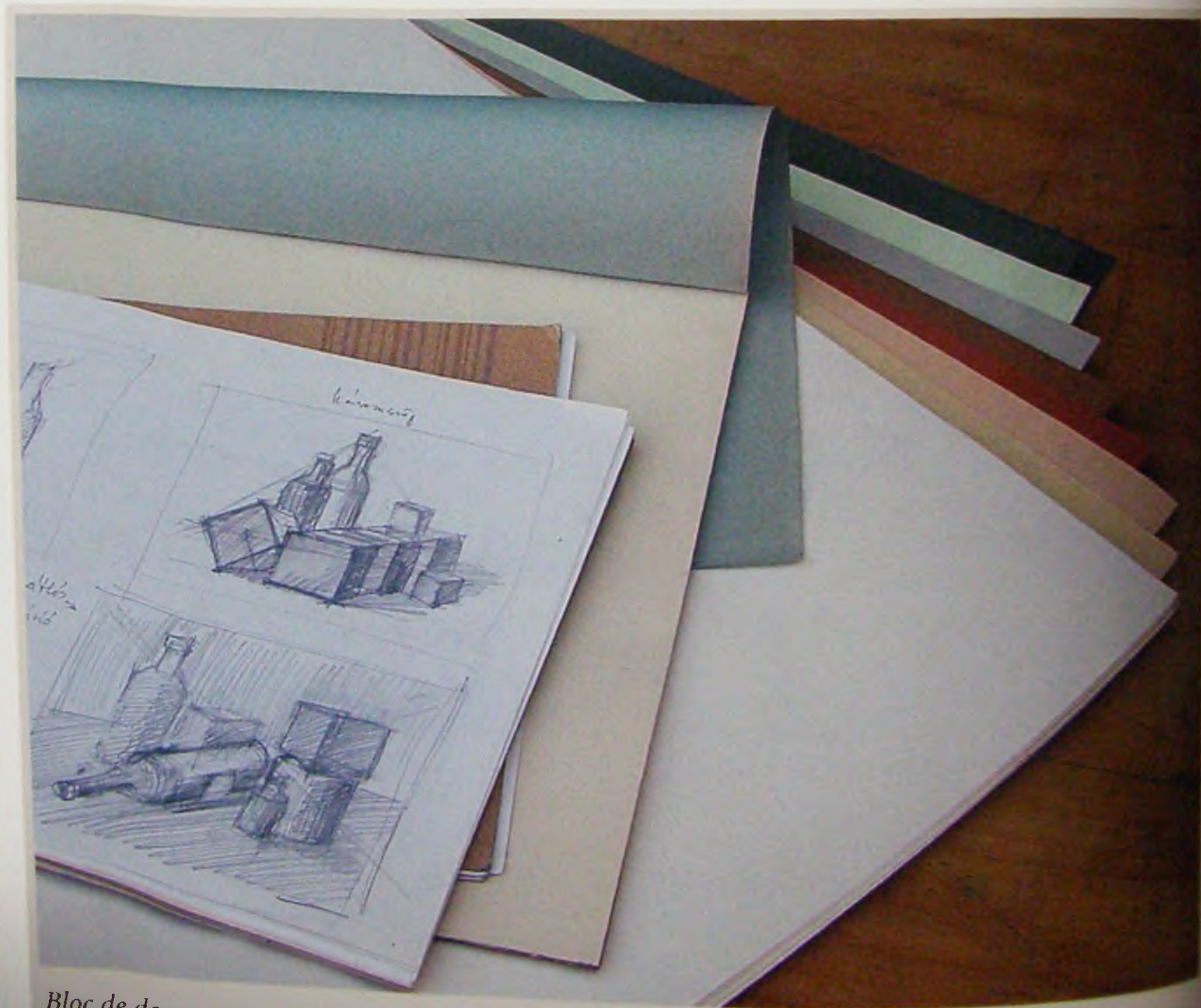
Hârtia a pătruns în Europa prin intermediul arabilor, care în anul 751 înving armata chine-

ză în bătălia de la Talas. Printre chinezii luați ostatici de către arabi se găseau și câțiva lucrători din atelierele de hârtie chinezești, care au împărtășit secretul fabricării hârtiei pentru a-și salva viața. Astfel, pe lângă China și Coreea, primele mari centre de fabricare a hârtiei au fost în Samarkand (Uzbekistan) și în Bagdad (Irak). Știința fabricării hârtiei pătrunde în Europa prin Peninsula Iberică (Spania), pe fostul teritoriu al maurilor, fiind adusă prin Egipt și Africa de Nord. Mai târziu pătrunde în Italia, apoi, treptat, ajunge și în alte țări ale Europei. Materia primă principală în fabricarea hârtiei, alături de deșeurile textile, a fost lemnul, dar de la mijlocul secolului al XIX-lea celuloza a devenit materia primă de bază. Mărimea colii de hârtie se însemnează cu litere și cifre (de exemplu, A4 și B4). Aceasta se poate împărți în două, în patru și așa mai departe.

Un exemplu obișnuit: să luăm o foaie de hârtie din cele folosite la imprimante sau copiatoare. Mărimea acesteia este 210×297 mm, deci aproximativ 20×30 cm. Această mărime o numim formatul A4. Dacă o prelungim pe latura mare se obține formatul A3. Dacă o dublăm și pe aceasta se obține formatul A2, și așa mai departe. Dacă revenim la formatul A4, adică la coala de 20×30 cm, și o înjumătățim, obținem formatul A5. Dacă îl înjumătățim și pe acesta se obține formatul A6, adică mărimea corespunzătoare unei felicitări.

Formatul B este puțin mai mare decât formatul A. Formatul B2 este de bază, 50×70 cm. La împărțirile în două se obțin, de asemenea, formatele B3, B4 și B5. Hârtie de aceste mărimi au fabricat chiar și chinezii din antichitate.

Grosimea hârtiei, în urma unei convenții internaționale, este redată în grame/mp. Hârtia pen-

Bloc de desen și coli de desen

tru copiatoare mai sus amintită are probabil 80 sau 90 g/mp, ceea ce înseamnă că un metru pătrat (1 mp) de hârtie cântărește 80 g, sau dacă este mai groasă are 90 g. Aceste coli nu sunt potrivite pentru desen, fiind prea subțiri. Eventual pot fi folosite pentru notițe sau schițe. Coala de desen trebuie să aibă cel puțin 100-130 g/mp. Se recomandă utilizarea unei hârtii plăcute ca aspect, nu prea netede și puțin rugoase, cu granul mare. Pentru începători se recomandă folosirea mapelor spiralate din comerț.

Mapa de desen este potrivită pentru a desena în creion, dar pentru pictura în acuarelă trebuie să se folosească hârtie specială, mai groasă, cu o mai bună capacitate de absorbție. Pentru cărbune se recomandă folosirea hârtiei de dimensiuni mai mari, cel puțin A3, iar suprafața acesteia să nu fie netedă, deoarece cărbunele alunecă și nu lasă urma potrivită. Pentru desenul în cărbune este foarte potrivită hârtia Ingres (se pronunță

„engr”). Culoarea de bază a hârtiei este albă, dar sunt și hârtii speciale de diferite nuanțe deschise, pale, pastelate. După ce am reușit să stăpânim diferite tehnici de desen, putem utiliza hârtii de nuanțe închise sau chiar negre, pe care să desenăm cu cretă de culori deschise sau cu creioane pastel. Pentru desenele în cărbune, ca exercițiu sau pentru studii, putem folosi și hârtia de împachetat albă, cu suprafața ușor rugoasă.

Instrumente de desen

Se poate lucra cu următoarele instrumente: creion grafit, creion colorat, cărbune pentru desen, cretă, creion pastel, precum și cu cerneală, tuș, baie de nucă și sepia. Pentru desenul ce le folosește pe cele din urmă este nevoie de o pensulă sau o peniță (eventual de o pană de pasăre), ori de o trestie simplă tăiată potrivit.

Diferite tipuri de creioane și urmele lor

Creionul

Creionul este instrumentul de desen cel mai răspândit. Materialul de bază este grafitul, care de fapt este cărbune pur. La început cărbunele era exploatat doar în Anglia și, datorită faptului că exista într-o cantitate mică, prețul lui concura cu cel al aurului. Ulterior s-au descoperit noi zăcăminte și în alte părți, grafitul devenind astfel din ce în ce mai răspândit.

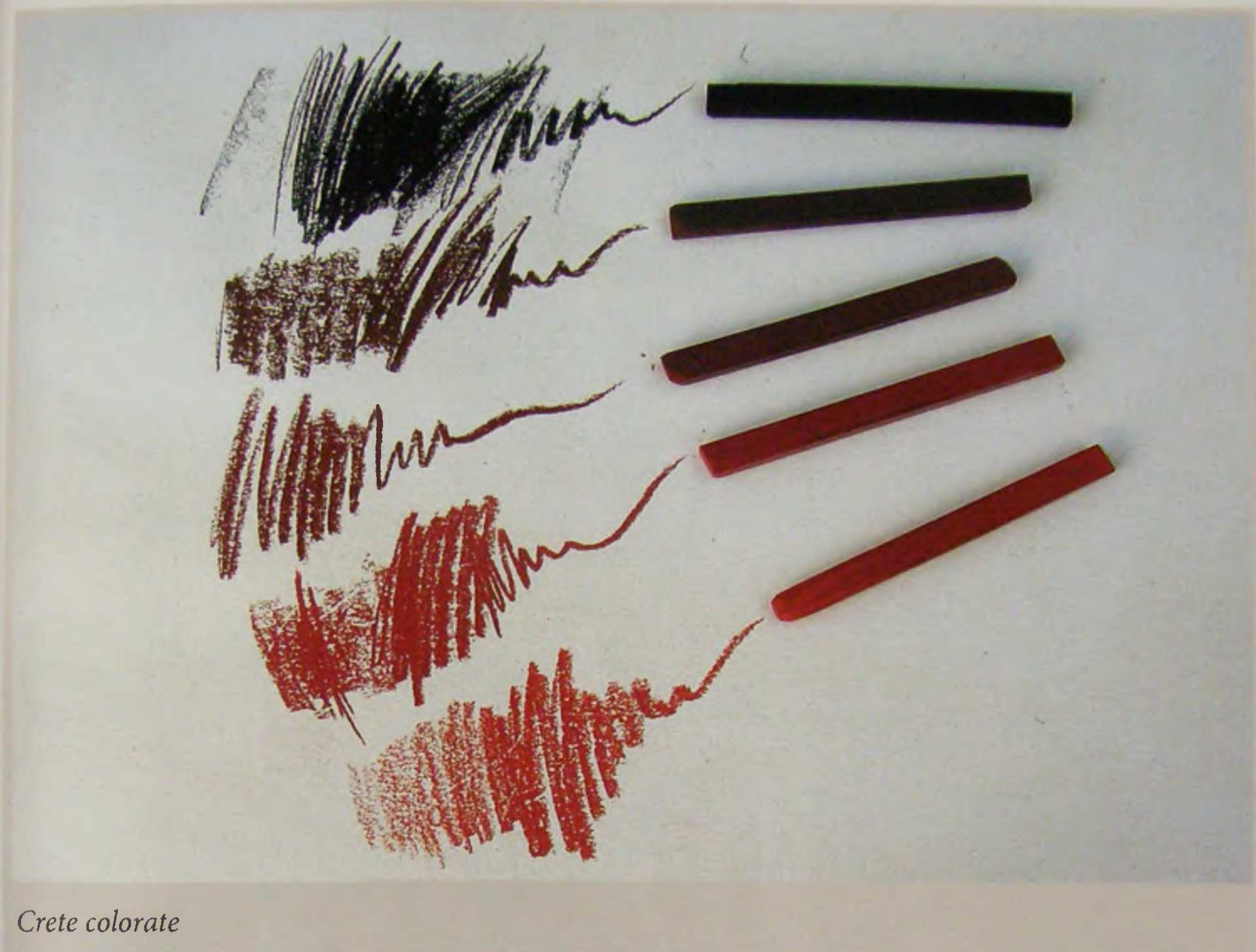
Creionul obișnuit a apărut la sfârșitul secolului al XVIII-lea, când chimistul francez Nicolas Conté a mărunțit bine grafitul, a adăugat puțină argilă, a mulat amestecul în bețișoare subțiri numite mine de grafit și l-a prins între bucăți de lemn. Când desenăm, aceste mine de grafit se uzează, lăsând pe hârtie mici urme ale particulelor acestuia. Culorile din realitate sunt redată în alb și negru sau în diferite nuanțe de gri. Există o nuanță de gri corespunzătoare fiecărei culori. Creioanele nu sunt la fel. Ele au durități diferite, indicate prin litere. Indicația H (hard) înseamnă o mină tare, dură, iar indicația B (black) desemnează o mină moale. Pentru a obține un

creion mai tare, la grafit se adaugă mai mult lemn. Cu acesta desenul va fi mai gri, se pot trasa linii mai subțiri, mai exacte, iar vârful creionului nu se uzează așa repede. Asemenea creioane se folosesc pentru desene tehnice, în timp ce cu creioanele mai moi se pot realiza desene artistice cu nuanțe mai fine. Nu se recomandă ștergerea sau frecarea liniilor, pentru că murdăresc desenul. Despre realizarea diferitelor tonalități de gri vom discuta mai târziu.

Înainte de utilizarea grafitului la fabricarea creioanelor s-au folosit creioane de argint, de plumb și de zinc. Desenele superbe din era renescentistă erau realizate cu aceste instrumente. Chiar și gravorii în cupru le-au folosit, până în secolul al XIX-lea, la realizarea schițelor. Se poate desena și cu creioane colorate, dar acestea se șterg mai greu, de aceea se recomandă doar persoanelor cu experiență. Ca și alte instrumente de desen, și creioanele colorate pot fi utilizate într-o nuanță mai deschisă, dar desenul devine mai expresiv dacă folosim culori mai intense. Se va acorda o atenție deosebită la combinarea

Ustensilele necesare desenului în cărbune: cărbune natural, cărbune presat, radieră specială pentru cărbune (gumă plastică), cârpă

Crete colorate

și amestecarea culorilor. Este bine să avem grijă cum combinăm culorile. Să nu amestecăm prea multe culori complementare, pentru ca desenul să-și păstreze acuratețea, iar culorile să rămână viguroase.

Cărbunele pentru desen

Cu siguranță ne aducem aminte, din cele învățate la chimie, că dacă lemnul este încins fără oxigen într-un spațiu închis anaerob, nu arde ca lemnul, ci se carbonizează și lasă urmă pe hârtie. De obicei, în acest scop sunt folosite ramuri de tei, gutui, alun, salcie sau prun, cu care se pot realiza lucrări foarte frumoase, cu aspect tonic, plăcut. Astfel se obține cărbunele natural. Din magazinele de specialitate se poate achiziționa atât cărbune natural cât și presat, care se comercializează sub forma unor bețișoare subțiri sau mai groase și lasă o urmă mai intensă sau mai închisă decât cărbunele natural. Pentru începători se recomandă utilizarea cărbunelui pentru desen, deoarece dacă se fac greșeli, ele

se șterg ușor și se poate relua desenul, iar dacă se observă urmele ușoare ale lucrării anterioare ori eventualele greșeli, acestea se pot corecta. Se recomandă folosirea hârtiei de dimensiuni mai mari. Într-o mână ținem cărbunele, iar în cealaltă e bine să avem o cârpă mică, moale și împăturită. Dacă se lucrează cu ambele mâini, adică cu o mână se desenează cu cărbune, iar cu cealaltă se șterge cu cârpa sau se retușează, obținem o suprafață fină, catifelată, cu tonuri fine. Până se poate, este bine să se folosească la șters doar cârpa. Pentru desenul în cărbune există o radiatoră specială, numită gumă plastică. Însă folosirea acesteia se recomandă doar la sfârșitul lucrării, pentru realizarea luminilor și luciului, deoarece guma plastică lasă urme unsoase pe hârtie, care pot fi deranjante la continuarea lucrării. Desenul realizat trebuie fixat, pentru a nu se murdări. Mai demult, artiștii își fabricau singuri soluția fixativă dizolvând 50 g șelac în 0,5 l alcool tehnic de concentrație 96%. În zilele noastre, fixativul gata preparat se poate achizi-

Cretă pastel și cărpă de șters

ționa din magazinele de specialitate. Această soluție se pulverizează pe tablou de la distanța de 40-60 cm. Trebuie avut grijă ca în timpul fixării să nu udăm prea tare hârtia.

Fixarea desenului pe hârtie se poate realiza mai ușor prin pulverizarea fină cu fixativ de păr; este o metodă mai simplă, dar nu și cea mai bună. Este mult mai simplu să achiziționăm fixativ și pulverizator din magazinele de specialitate.

Creta

Creta presată se găsește în comerț de obicei în culoare neagră, dar există și variante de culoare maro sau roșie. Aceste crete sunt de durități di-

ferite. Asemeni desenelor în cărbune, și acestea trebuie fixate. Ștergerea desenului în cretă este dificilă.

Creta pastel

Creta pastel se poate achiziționa la bucată sau la set, în diferite culori. Creta este extrem de rezistentă. Dacă se utilizează în mod corespunzător se pot obține suprafețe foarte reușite, catifelate. Culorile din set sunt frumoase, dar se poate obține o lucrare și mai aspectuoasă dacă se procură și alte culori deosebite: pământuri naturale, diferite nuanțe de verde, mov și culoarea pielii. Fiecare culoare se realizează cu crete de nuanțe

Setul de tuş

diferite. Desigur, la sfârşitul lucrării desenul trebuie fixat și în acest caz.

Există și crete pastel mai uleioase, cu care se poate încerca un nou mod de desenare. Astfel, o lucrare deja realizată în cretă pastel uleioasă se repictează cu o pensulă îmbibată în terebentină. Terebentina topește creta pastel și culorile se amestecă între ele, aproape ca la o pictură.

Tuş, baiț de nucă, sepia, bister

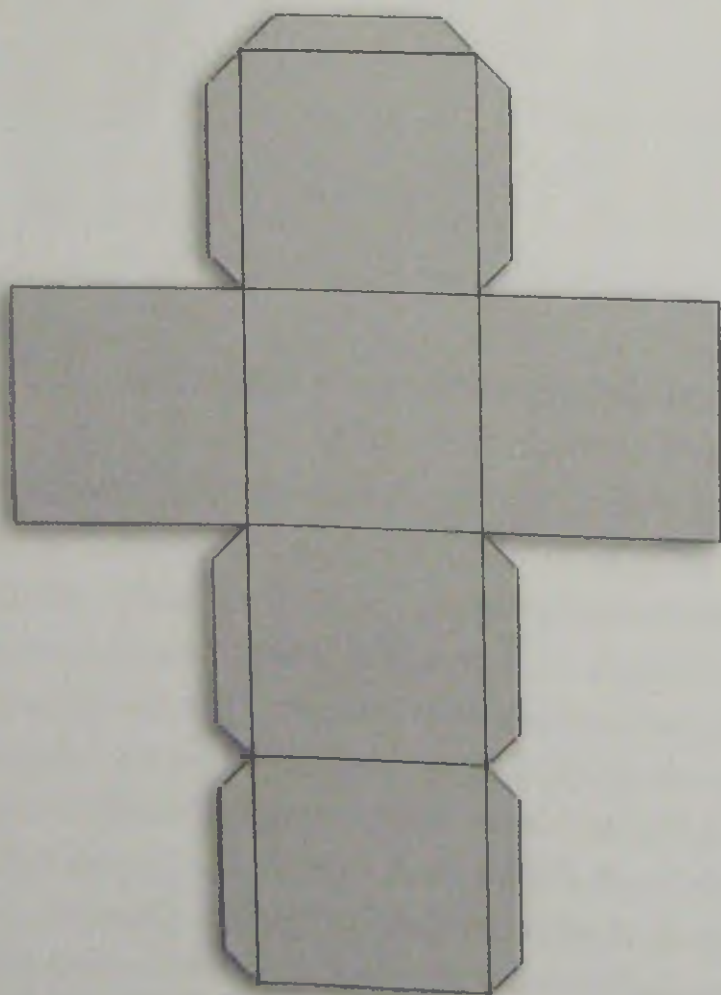
Tuşul este folosit din cele mai vechi timpuri.

În China era foarte răspândit încă din secolul al II-lea î.Hr. Pe lângă tuşul negru se utiliza și bisterul maro, care se obține din cărbune de fag, precum și sepia de nuanță brun-purpurie. Sepia se prepară din cerneala lichidă a moluștei *Sepia officinalis*. Cerneala albastră se obține din arbustul *Indigofera tinctoria*, cea purpurie din mineralul Cinnabarit (cinabru), iar cea verde prin adăugarea malachitului. Tuşul chinezesc a devenit cunoscut în Europa în anii 1600. Era folosit în unele cazuri pentru schițe, respectiv la picturile pe bază de apă (acuarele). Ca tehnică grafică tuşul arată foarte bine, în special dacă am dobândit iscusință în tehnica desenului. Se poate desena și cu pană de scris, cu un băț ascuțit,

sau putem aplica cerneala pe hârtie cu pensula. Eventual se pot utiliza concomitent toate cele trei metode. După uscare putem reveni asupra desenului pentru a face mici retuşuri pe unele porțiuni, cu cerneală diluată. În acest fel putem accentua umbrele pentru a obține o suprafață și mai frumoasă. Baițul de nucă se poate achiziționa din comerț sub formă de pulbere și, în funcție de cantitatea de apă adăugată, se obține un baiț mai închis sau mai deschis la culoare. Instrumentele sus amintite influențează calitatea lucrării noastre. Desenul în pensulă, după cum reiese și din capodoperele artiștilor din Răsărit, este plin de forță și de tensiune. Desenul în peniță necesită atenție și acuratețe, indiferent că a fost realizat cu o peniță de metal din comerț sau cu o pană naturală de pasăre. De la liniile groase, dure, și până la liniile fine și subțiri, există o gamă foarte largă de expresivități plastice. Acestea, la rândul lor, se pot nuanța cu tuş sau baiț dizolvat, dându-i un rafinament în plus. Să nu ne fie teamă să utilizăm diferite materiale și instrumente, să experimentăm, să încercăm diverse tehnici; astfel ne vom putea găsi mai ușor propriul stil de exprimare plastică, adică cel care ni se potrivește cel mai bine.

Pregătirea modelelor de desenat

Să studiem laturile, colțurile și umbrele câtorva cuburi confecționate din hârtie. Să desenăm pe o foaie de hârtie un cub desfășurat, cu latura de 7 cm. Din foile unei mape spiralate se poate confecționa cubul exact la această dimensiune. Obținem cuburi perfecte, regulate, doar dacă desenăm un „șablon” exact. Menționăm că în afara modelului prezentat mai jos se mai pot realiza zece tipuri de șabloane. Să nu uităm de marginile pentru lipit! Muchiile se pot îndoi trasând cu liniarul, folosind un obiect tocit (de exemplu, partea neascuțită a cuțitului), astfel încât la îndoire se îmbină frumos. Se taie, apoi se lipesc, obținând cubul. Cubul va arăta mai frumos dacă urmele creionului sunt în interiorul acestuia. Dacă am lucrat exact și cu îndemănare obținem un cub regulat. Se pot confecționa mai multe

Desenul unui cub desfășurat

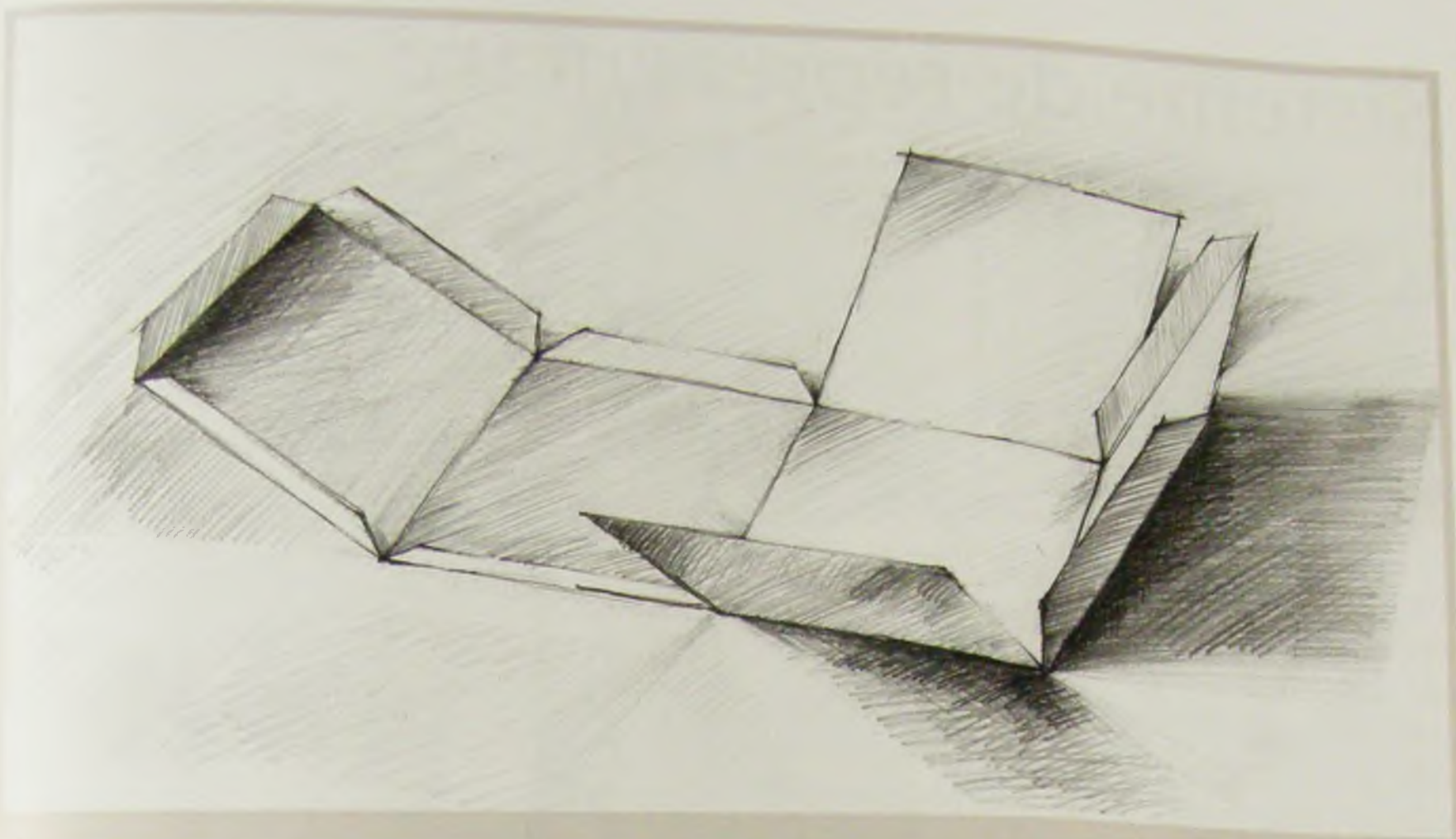
bucăți, o serie întreagă. Cu aceste cuburi se pot realiza aranjamente diferite, așezându-le unul lângă altul sau unul peste altul. Cuburile pot fi și din șipci de lemn, având avantajul că permit studierea muchiilor interioare, ascunse la cuburile de hârtie. Pentru studii de desen se pot confec-

Cuburi din hârtie

Cuburi din șipci de lemn

Și cubul realizat pe jumătate poate fi folosit ca model de studiu

Cilindru din PVC, vopsit în alb

Cilindru tăiat, vopsit în alb

ționa și corpuri cilindrice. Cilindrul din hârtie, neavând baze superioară și inferioară, nu va fi niciodată un corp cilindric perfect. De aceea sunt mai indicate țevile din PVC, de dimensiuni și diametre diferite, utilizate în instalații sanitare, care după ce se curăță se pot vopsi în alb. Acestea sunt mai potrivite pentru studiul proporțiilor, al curburilor, elipselor, luminilor și umbrelor.

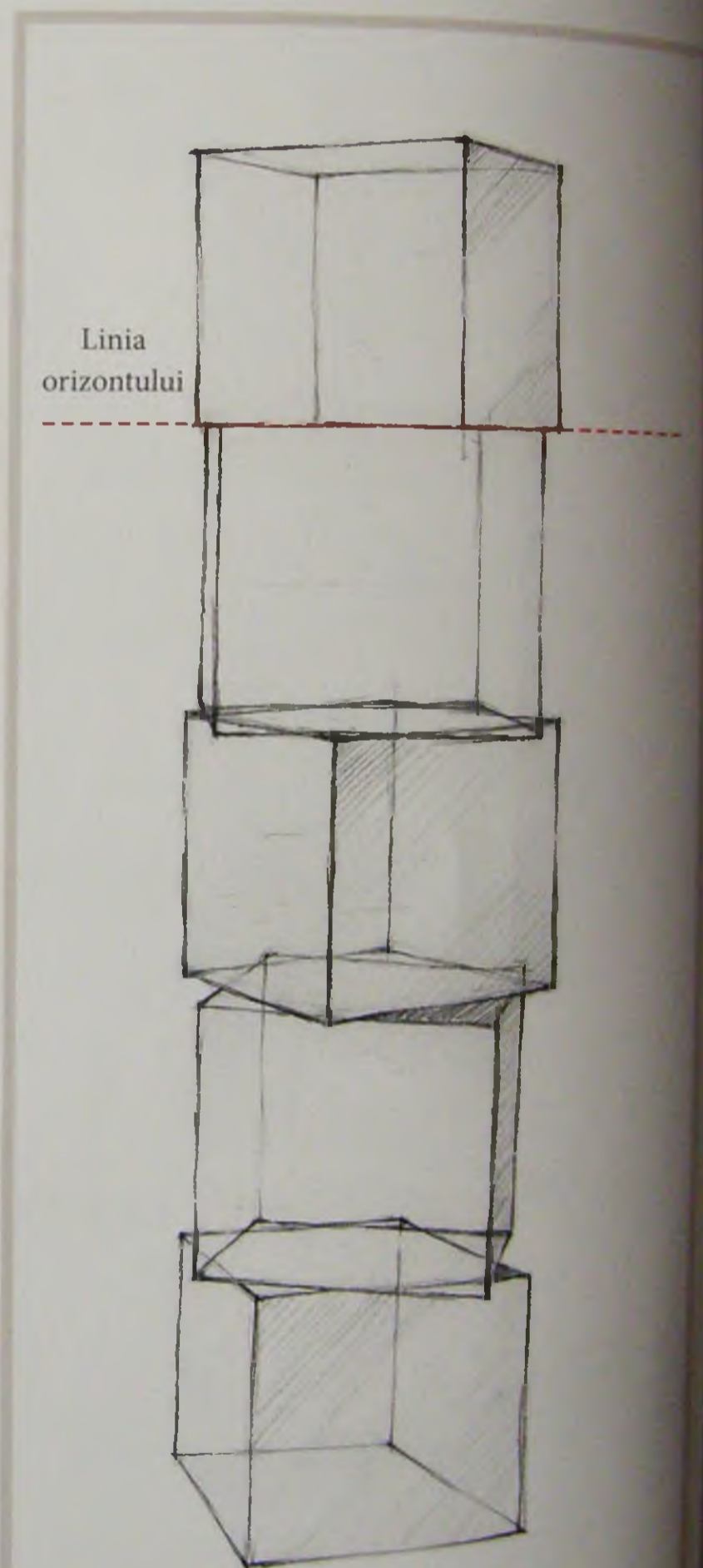
Sisteme de reprezentare – perspectiva

Cubul

Cubul ne permite să studiem tot ce este mai important pentru reprezentarea în spațiu. Toate cele 12 muchii sunt egale ca lungime și fiecare formează unghiuri drepte cu cele două muchii învecinate. Are 6 fețe identice. La desen contează foarte mult observarea formelor obiectului, iar cubul este cel mai potrivit pentru aceasta. Problema cea mai mare a desenului și a picturii a fost întotdeauna exprimarea în spațiul bi-dimensional, adică în plan, a unui obiect tridimensional, adică din spațiu. Pentru aceasta s-au format și dezvoltat de-a lungul secolelor diverse sisteme de reprezentare.

Dintre cele cinci-șase sisteme de reprezentare, trei sunt de bază: proiecția, axonometria și perspectiva. În cazul nostru ne interesează perspectiva, mai exact reprezentarea celei de-a treia dimensiuni, deoarece celelalte sisteme sunt folosite în general în construcții, în industrie, precum și în arta modernă. Perspectiva ocupă un loc aparte între aceste sisteme de reprezentare. Așa „văd” camera de filmat, camera video, aparatul foto, dar așa vedem și noi lumea înconjurătoare. Dintre obiectele de aceeași mărime, cele îndepărtate par mai mici, iar cele apropiate par mai mari. Dacă revenim la imaginea cubului observăm că muchiile care sunt paralele, teoretic și practic, par să se apropie și se îndreaptă spre așa-numitul „punct de fugă”.

Este meritul artiștilor Renașterii (Leon Battista Alberti, Paolo Uccello, Piero della Francesca, Andrea Mantegna și Albrecht Dürer din Nürnberg) pentru că au pus bazele perspectivei liniare, precum linia orizontului sau punctele de fugă. Leonardo da Vinci a descoperit perspectiva aeriană sau atmosferică, ceea ce înseamnă că

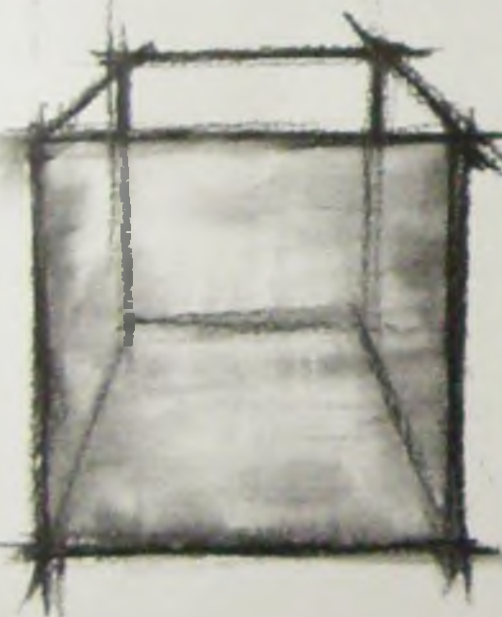
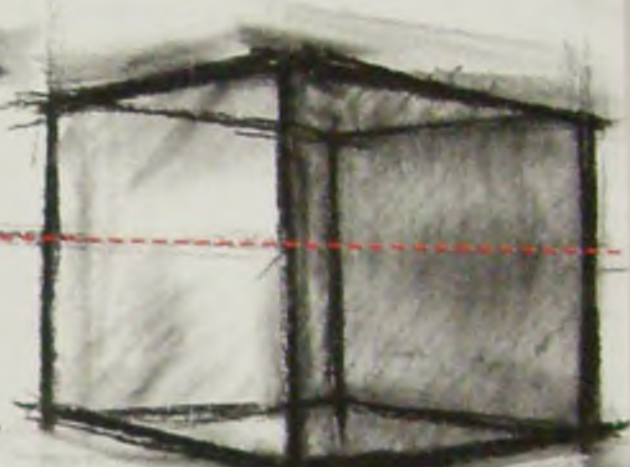
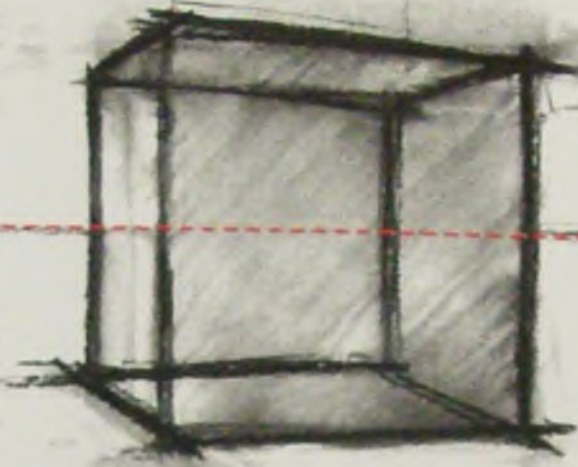
Linia orizontului ne arată care cub să fie desenat văzut de sus și care văzut de jos

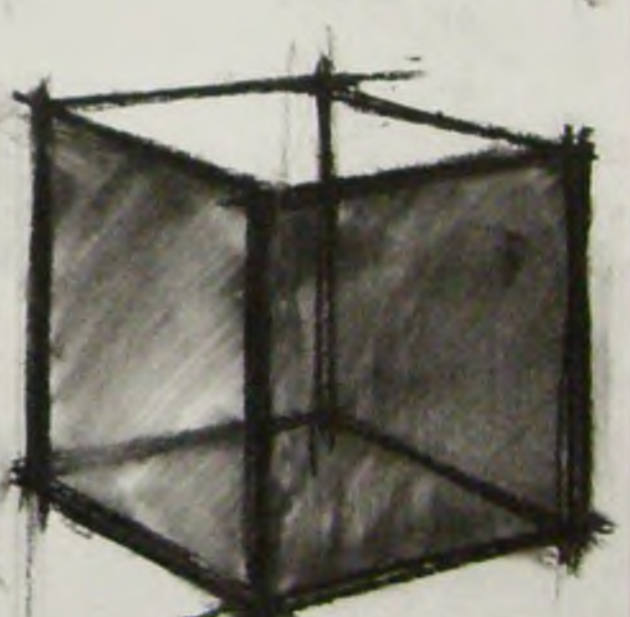
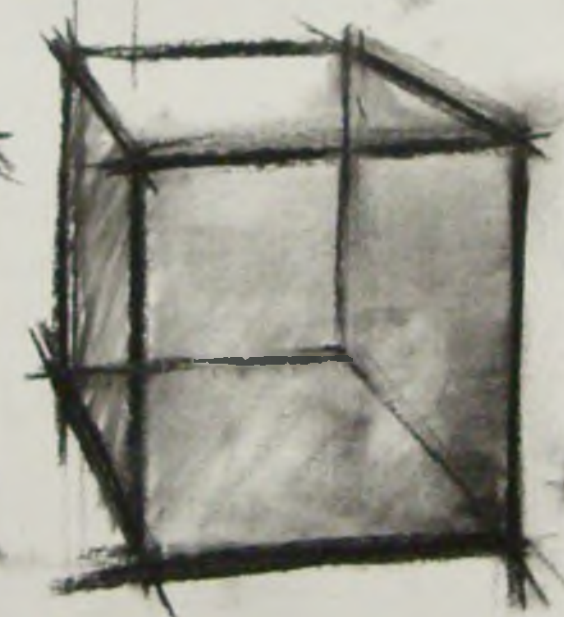
Văzut de jos

La nivelul ochiului

Văzut de sus

Studiu de perspectivă

obiectele mai apropiate de noi sunt mai bogate în detalii, se văd mai clar, cu precizie mai mare, în timp ce cu cât un obiect este mai îndepărtat de noi, imaginea lui devine mai ștearsă. La studiul cubului putem vedea, din perspective diferite, cum apare imaginea de la mai multe

niveluri ale ochiului. Dacă privim de sus, vedem pe deasupra cubului (acest mod de reprezentare se numește perspectiva „în zbor de pasăre”). Dacă cubul este reprezentat de jos, partea superioară devine invizibilă pentru noi, adică vedem doar baza. În acest caz, nivelul ochiului – linia

Reprezentarea liniei orizontului și a punctului de fugă pe imaginea coridorului dintr-o școală

orizontului – va fi sub baza inferioară a cubului, dând impresia că acesta s-a ridicat. Aceasta este vederea de jos, de dedesubt. Există un al treilea

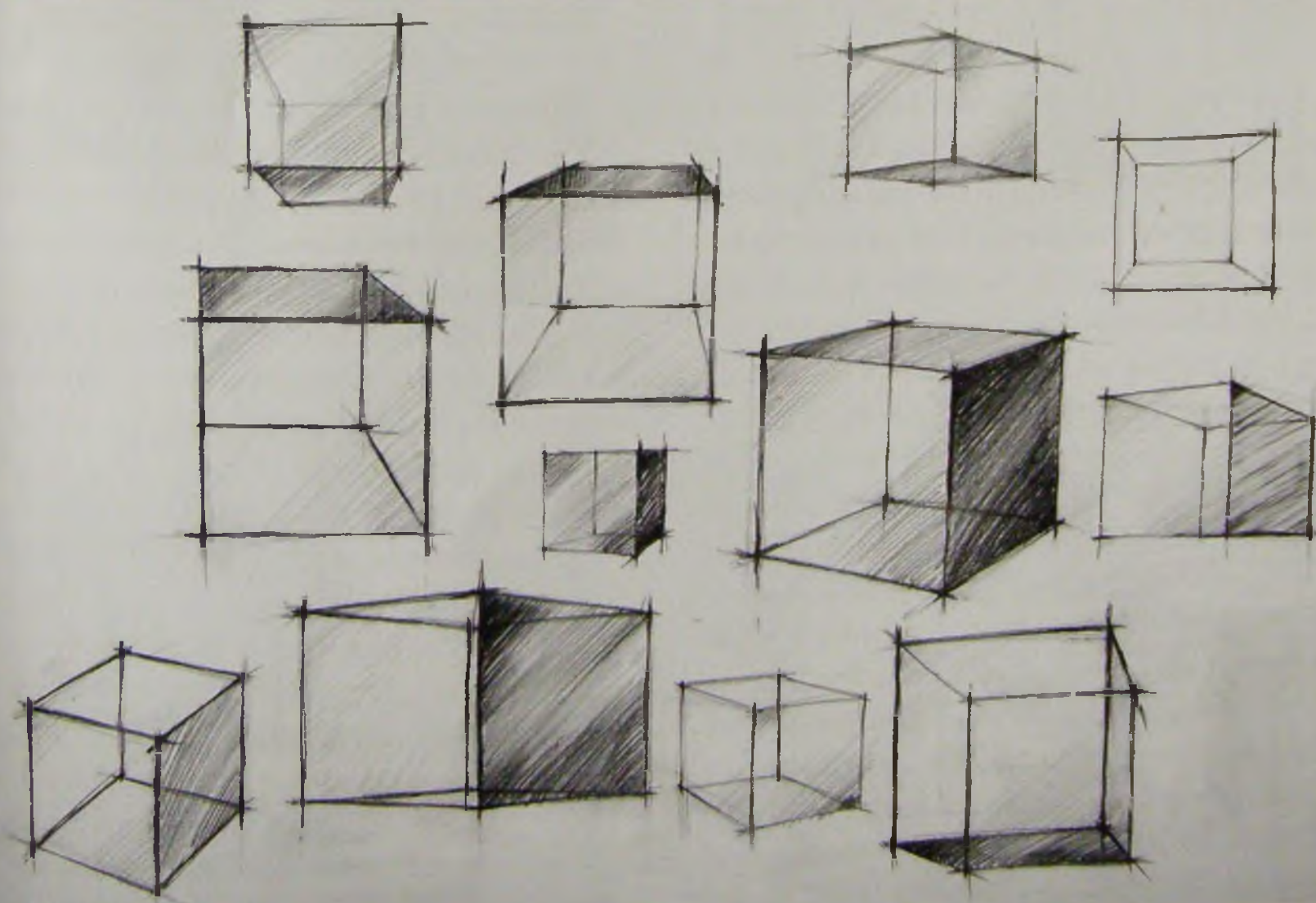
caz, atunci când nivelul ochiului este în dreptul cubului, caz în care nu vedem nici deasupra și nici dedesubt, ci frontal.

Pregătirea pentru desen

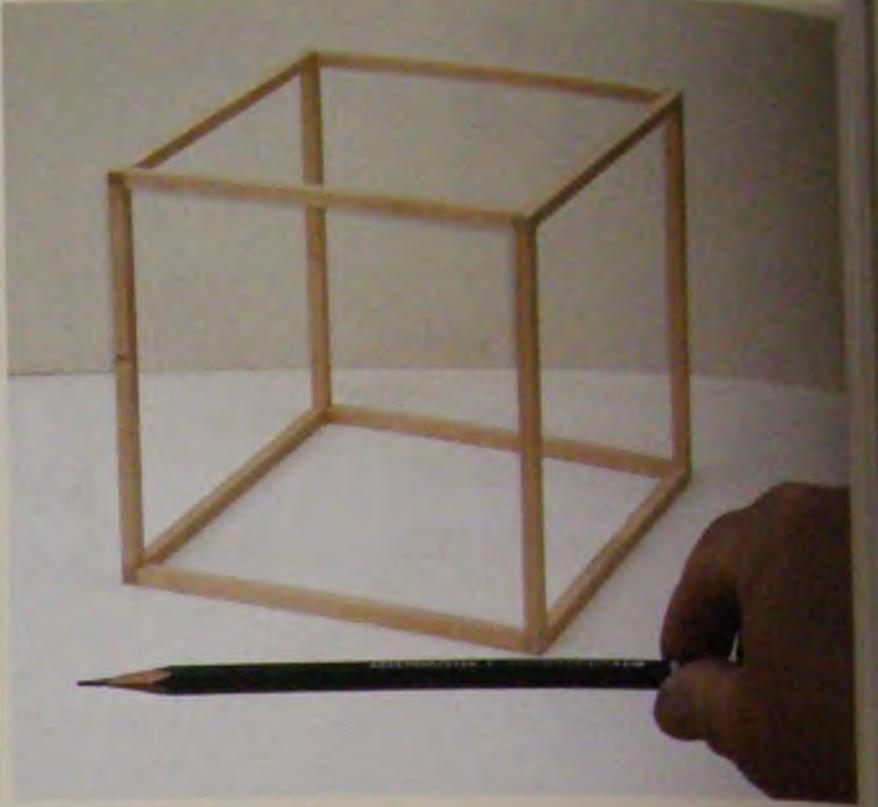
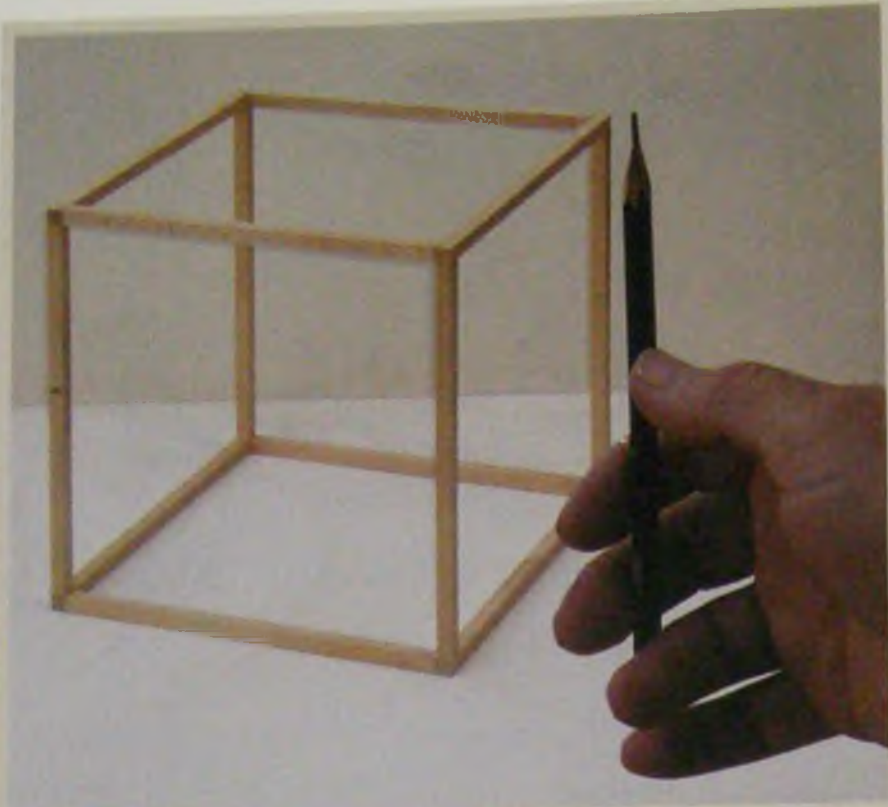
Dacă este prima oară când desenăm un cub, pentru început se recomandă realizarea unor schițe din mai multe unghiuri. Dacă avem un cub la care se vede doar scheletul, îl vom desena pe acesta; dacă nu, vom desena cubul anterior confecționat din carton. Munca noastră este ușurată dacă amenajăm o măsuță cu modele. Această activitate este mai simplă decât pare: se așază un carton sub cub, iar unul se fixează din spate în plan vertical. Se alege instrumentul de desen cel mai potrivit: pentru hârtie mai mică creionul, iar pentru hârtie mai mare cărbunele. Se așază cubul astfel încât să aibă cel puțin trei fețe vizibile.

Distanța de la care privim întregul obiect este în funcție de mărimea acestuia. Această distanță trebuie să fie de patru-cinci ori mai mare decât înălțimea sau lățimea obiectului. Adică un portret se realizează de la 1,5 m, o persoană stând în picioare de la 4-5 m, iar o biserică, pentru a putea fi cuprinsă în întregime, trebuie desenată de la minim 100 m sau chiar mai mult.

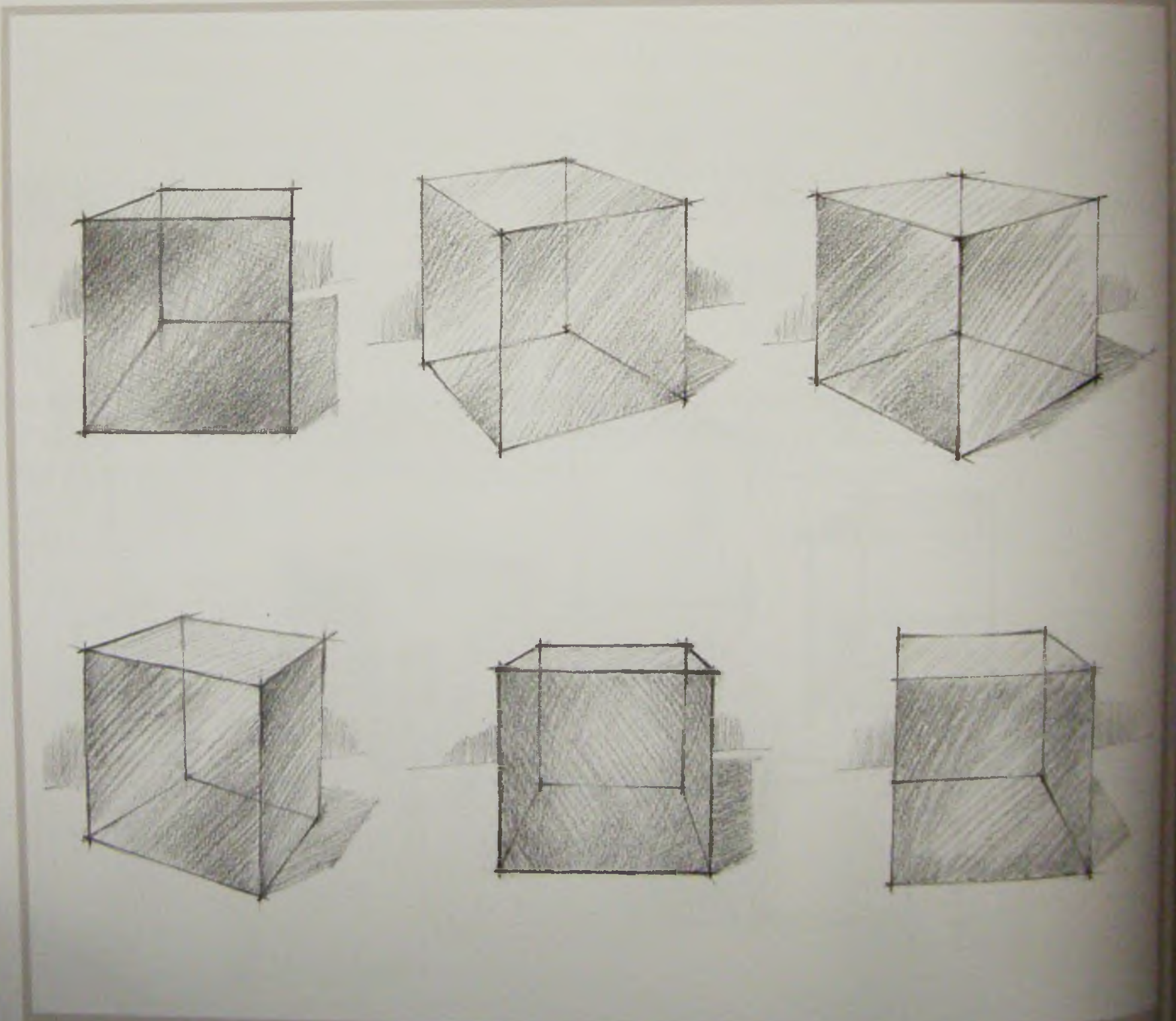
Când desenăm un cub, se stabilesc mai întâi dimensiunea și poziția acestuia în pagină (pagina) și se schițează ușor pe foaie. Se desenează apoi muchiile, în primul rând cele verticale. Acestea pot fi comparate cu marginea foii. Suprafețele orizontale necesită o atenție deose-

Schițe desenate din diferite unghiuri

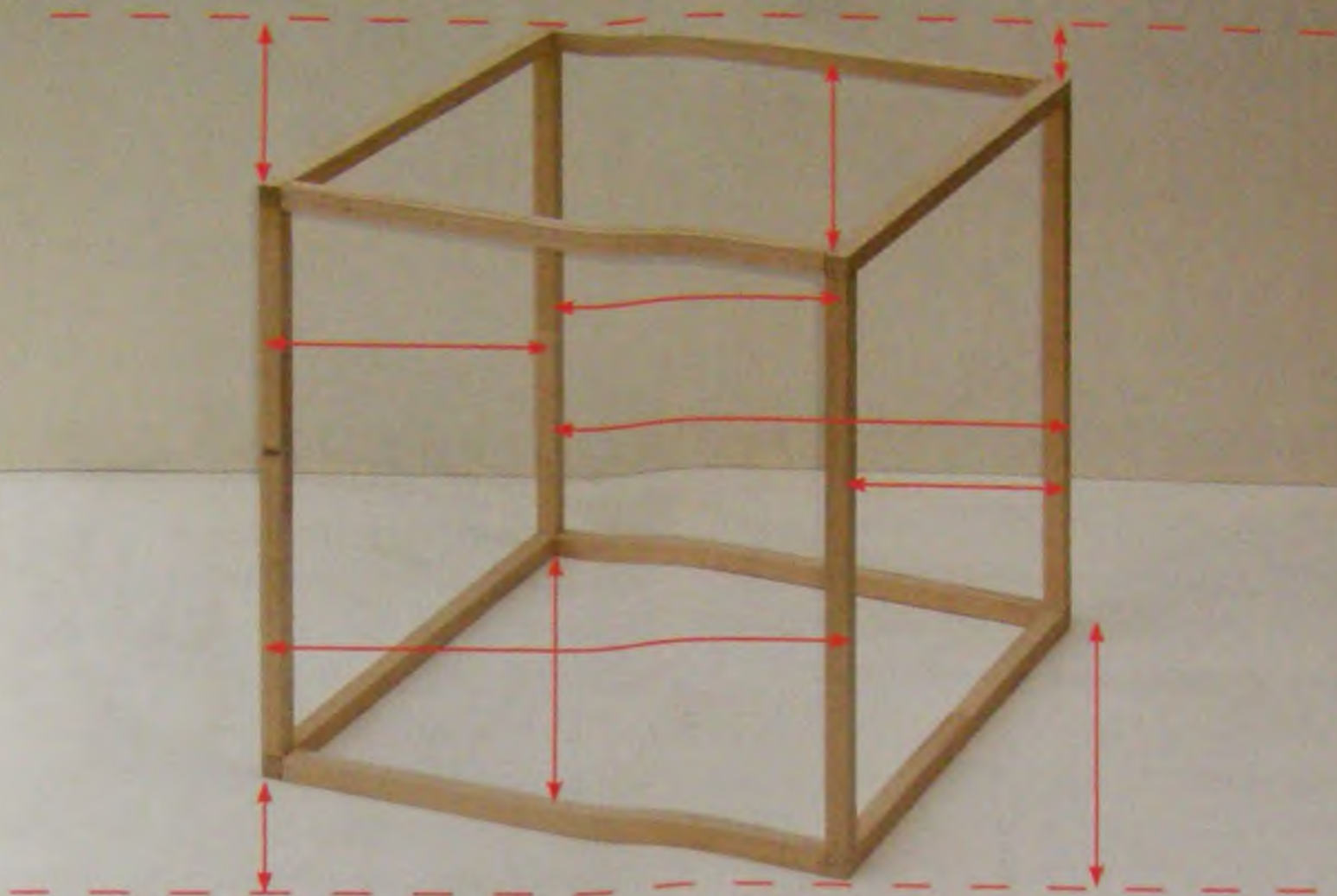

Tinerea corectă a creionului la aprecierea proporțiilor cubului

Rotirea cubului în șase poziții diferite

Compararea proporțiilor cubului

bită. Să studiem atent raporturile comparate între ele, adică unghiul care se formează între muchii și orizontală. Se măsoară și raportul comparat al laturilor. Deși se știe faptul că fiecare latură este un pătrat, datorită micșorării în perspectivă (racursi) ochiul nostru vede altfel obiectul. În acest caz se poate folosi măsurarea proporției cu creionul. Închidem un ochi, întindem brațul și ridicăm creionul cu vârful în sus, în poziție verticală, în așa fel încât vârful creionului să se suprapună cu partea superioară a muchiei celei mai apropiate de noi. În felul acesta, ținându-se creionul nemișcat, tragem degetul gros pe marginea creionului până când acesta ajunge la partea de jos a muchiei. Prin această dimensiune, luată ca unitate de măsură, se poate verifica lungimea celorlalte muchii verticale. După cum vom observa, restul muchiilor nu pot fi decât mai scurte față de aceasta. Se pot face și alte măsurători cu această metodă, de exemplu cota și raportul de lățime la fețele cubului.

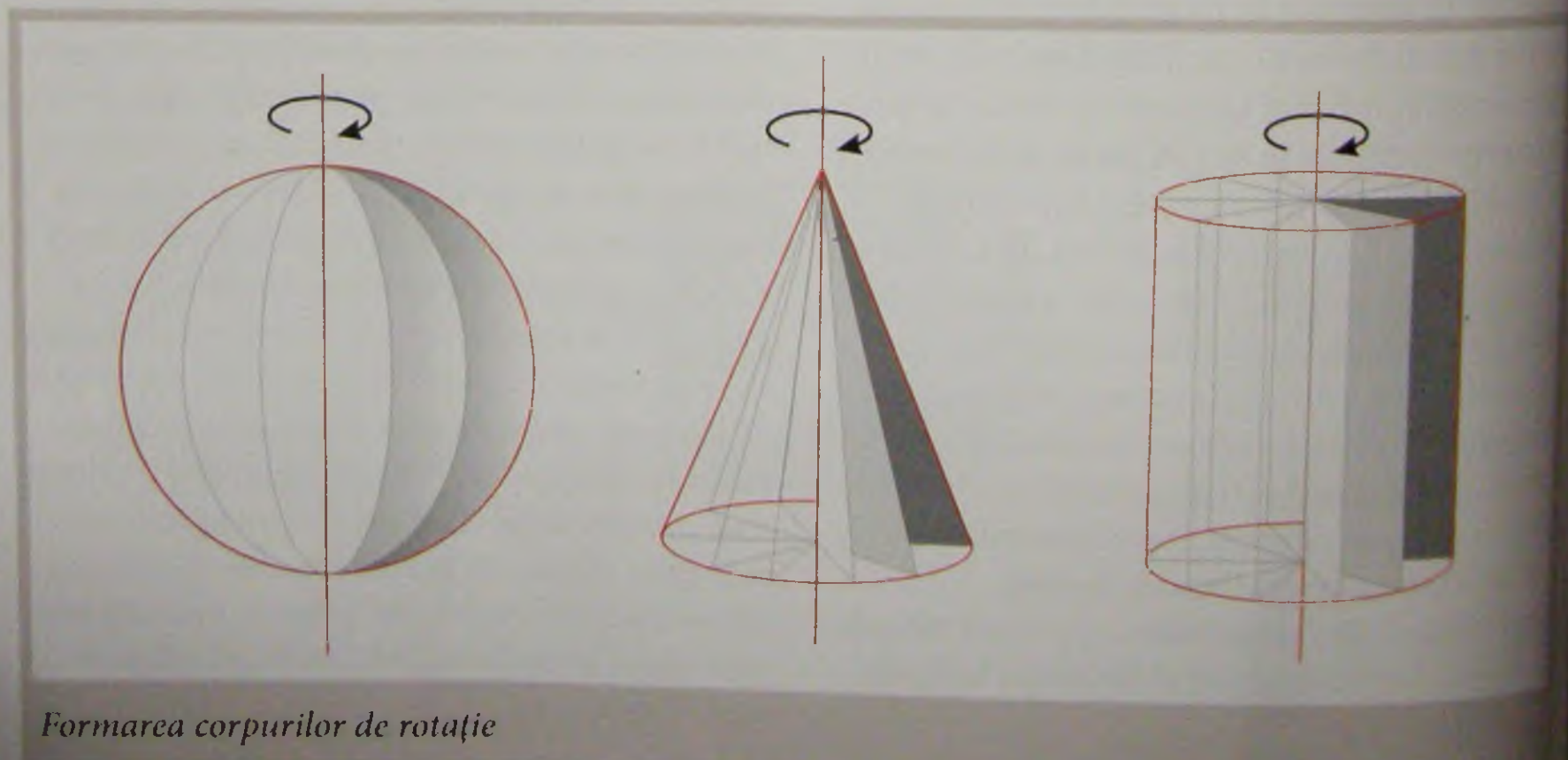
Ținând creionul orizontal, se poate controla înclinația față de orizontală a muchiilor, atât la vârfurile inferioare cât și la cele superioare. Totodată se pot compara și vârfurile, dacă acestea se văd mai jos sau mai sus unele față de altele. La desenarea feței superioare nu trebuie să uităm că desenăm un cub. Nu trebuie să obținem în niciun caz un paralelipiped dreptunghic, deci cubul să nu fie nici prea alungit, nici prea turtit. Se poate verifica din nou lucrarea, dar de data aceasta în așa fel încât să întoarcem foaia cu susul în jos. La această verificare se observă mai ușor greșelile de verticalitate. Să schițăm ușor, fără să apăsăm, cu contururi fine, deoarece în felul acesta nu va trebui să folosim tot timpul radiera sau cârpa de șters. Apoi această schiță fină se poate finaliza. Dacă începem cu un desen mai complicat, ulterior greșelile se corectează mai greu. Creta, cărbunele de desen și creionul nu se mânuiesc ca la scris, ci se țin ușor palmate, cu capătul în mijlocul palmei. Astfel schița va fi mai artistică.

Corpuri de rotație

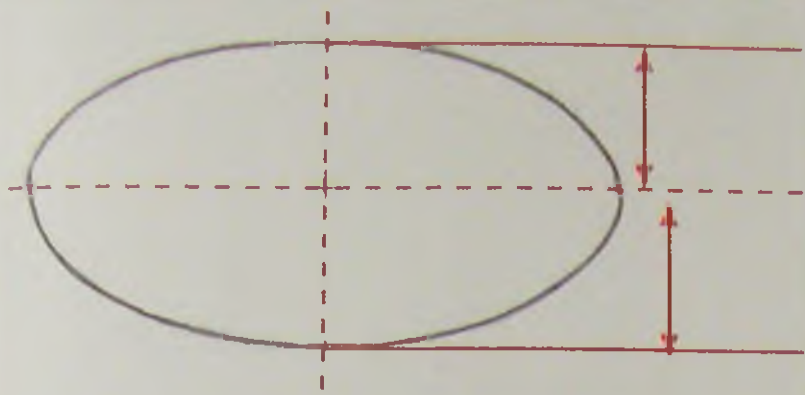
Dacă rotim un triunghi dreptunghic în jurul unei catete obținem un con. Un dreptunghi va descrie prin rotație un cilindru (prin rotația în jurul unei laturi), iar un semicerc – o sferă (prin rotația în jurul diametrului). Deci, dacă în jurul unei axe se rotește o formă geometrică plană, rezultă un corp de rotație.

Caracteristica acestora este faptul că au o axă de rotație. Modul în care vedem aceste corpuri de rotație depinde foarte mult și în acest caz de nivelul ochiului, de unde privim corpul, adică de linia orizontului. Partea superioară și cea inferioară ale cilindrului sunt, desigur, cercuri. Tot aceste părți, văzute din lateral, nu mai par cercuri, ci elipse. Dacă rotim cilindrul în direcție verticală se schimbă linia orizontului, astfel că bazele cilindrului vor avea o altă elipticitate, vor fi mai late sau mai înguste (mai plate). Putem ridica cilindrul la nivelul ochilor până când

baza superioară, eliptică anterior, va fi atât de plată încât va părea o linie orizontală. Desigur, asemenea forme avem și în cazul desenării unei vase sau căni. Trebuie să ținem cont de faptul că, în general, bazele cilindrului nu au aceeași elipticitate. Să desenăm pentru început cubul circumscris, care cuprinde cilindrul nostru. Bazele acestuia sunt pătrate ale căror diagonale se înjumătățesc în punctul lor de intersecție. Aceste diagonale ajută mult la desenarea elipselor. Elipsa noastră trece prin mijloacele laturilor pătratului. Elipsa taie diagonala în raportul 5:2 din distanța până la intersecția diagonalelor. Astfel se cunosc deja 8 puncte, cu ajutorul cărora se pot realiza elipse frumos curbate, uniforme. În acest caz este nevoie de o precizare: mijloacele laturilor se obțin din punctele de intersecție ale diagonalelor, și nu din împărțirea matematică a laturilor. Totodată, după regulile perspectivei,

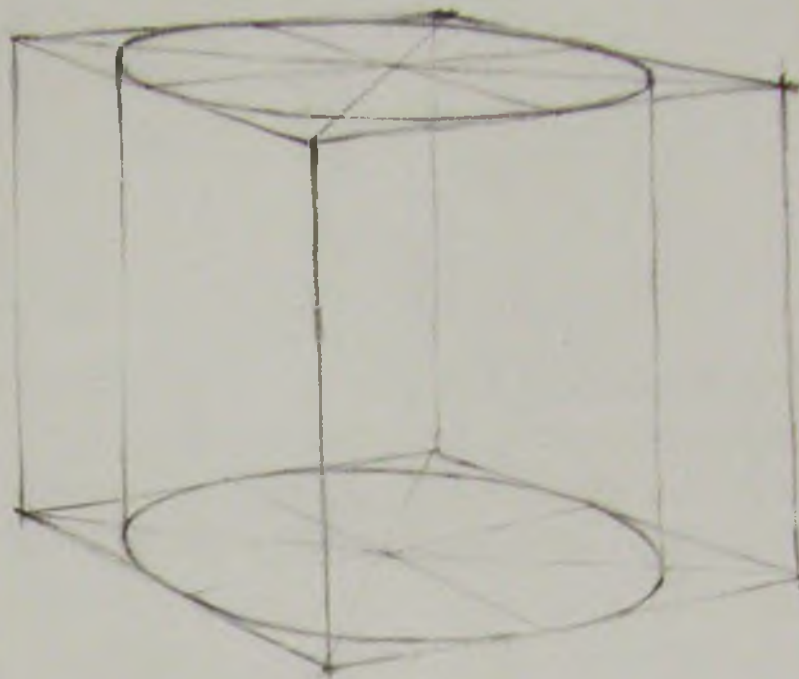
Formarea corpurilor de rotație

Proporțiile elipselor: partea mai apropiată de noi a elipsei este întotdeauna puțin mai mare decât cea îndepărtată, datorită regulilor perspectivei

axele horizontale ale elipselor nu sunt așezate exact în mijlocul elipselor, ci puțin mai în spate, deci curbura elipsei dinspre noi este puțin mai lată, în timp ce curbura din spate este mai redusă. Aici însă nu avem voie să exagerăm, deoarece această deformare este aproape imperceptibilă. Situația devine mai complicată când axa corpului de rotație este oblică. Elipsele ne arată și în acest caz reperatele sus menționate, dar axele lor vor fi oblice. Marginile corpurilor de rotație

Linia orizontului

La acest cub se poate observa raportul dintre mărimile elipselor

circular drepte au aceeași înălțime și sunt așezate la distanțe egale de axă. Începem întotdeauna desenul cu o schiță de ansamblu, pe care apoi o completăm, iar dacă totul este la locul potrivit, putem începe aplicarea umbrelor.

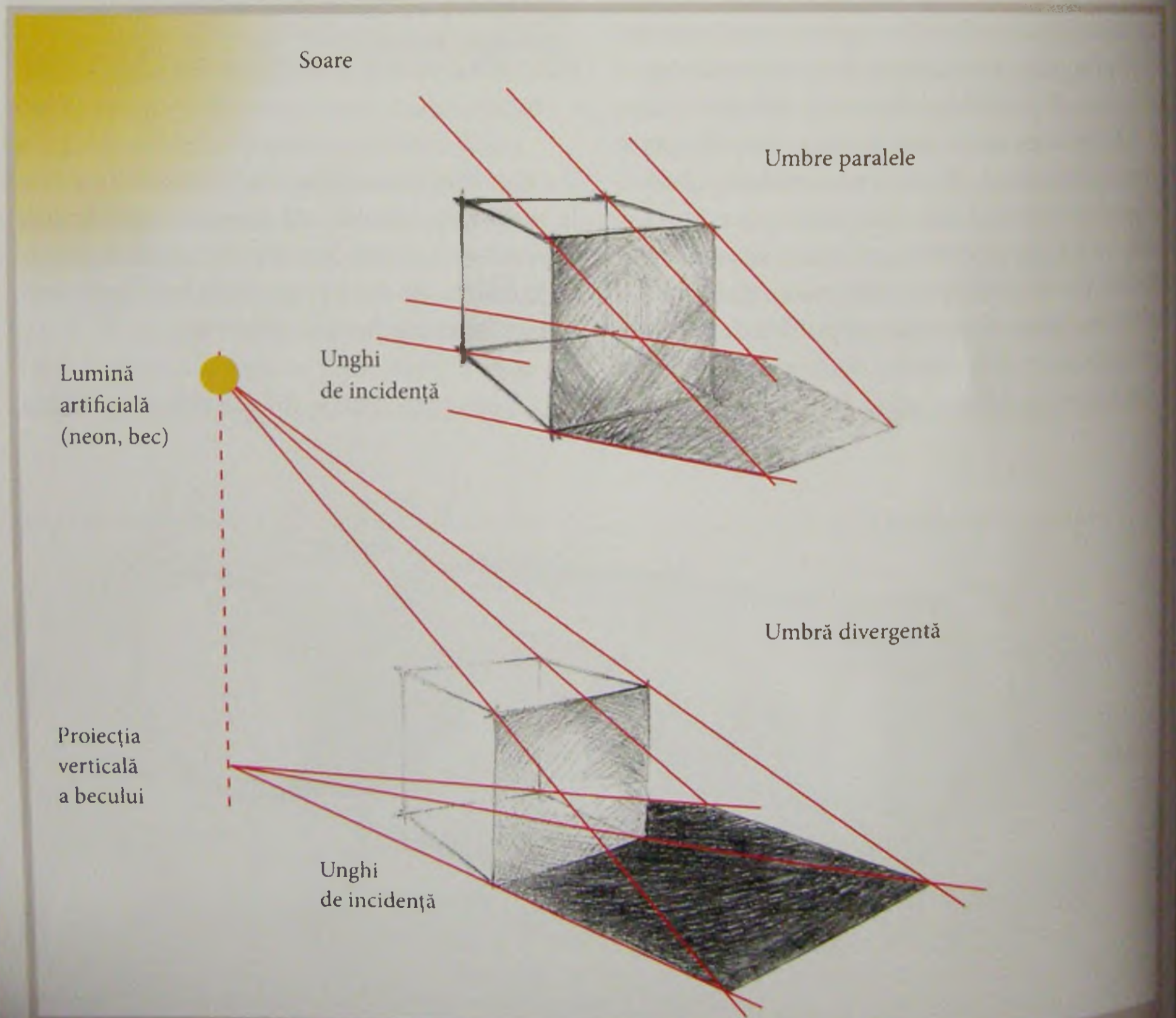
Corpuri de rotație înclinate

Despre umbre

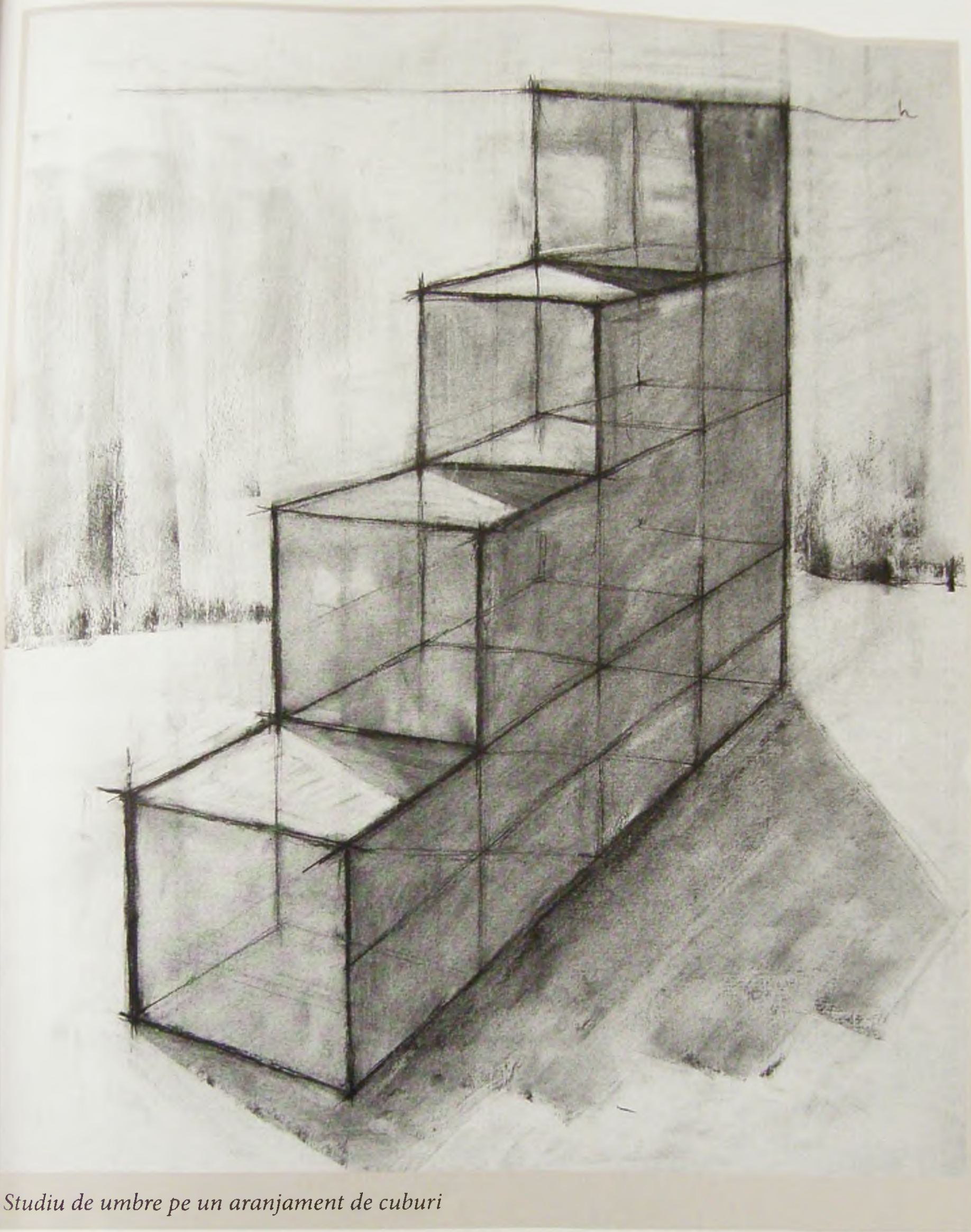
Când lumina cade oblic pe un corp, pe partea opusă a obiectului se formează o umbră. Sursa de lumină poate fi soarele, dar poate fi și lumina artificială (un bec, un neon, un reflector sau chiar o lumânare). Practic, razele soarelui cad paralel pe obiectul pe care vrem să-l desenăm.

Umbră lăsată depinde de unghiul de incidență al luminii soarelui, adică din ce direcție bate soarele față de obiectul de desenat. În acest caz vorbim de umbre paralele.

Dacă avem o sursă de lumină artificială se schimbă ușor forma umbrei, deoarece razele

Realizarea umbrelor paralele și divergente

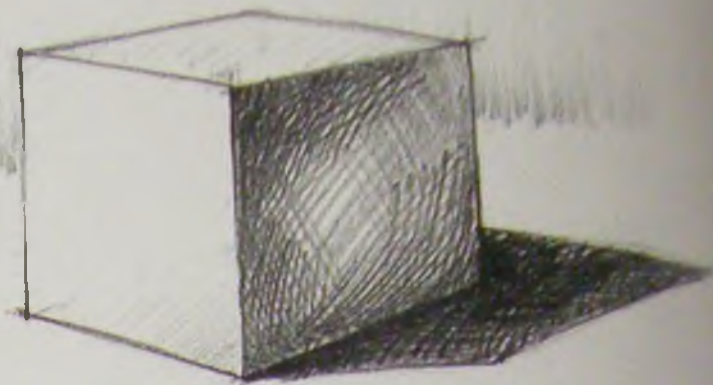
Studiu de umbre pe un aranjament de cuburi

luminii care cad pe obiect luminează de la o distanță mai mică obiectul, astfel că razele luminii sunt mai răsfirate. Datorită acestui fapt și umbra va fi puțin mai răspândită. Și în acest caz, mărimea umbrei este determinată de unghiul de inci-

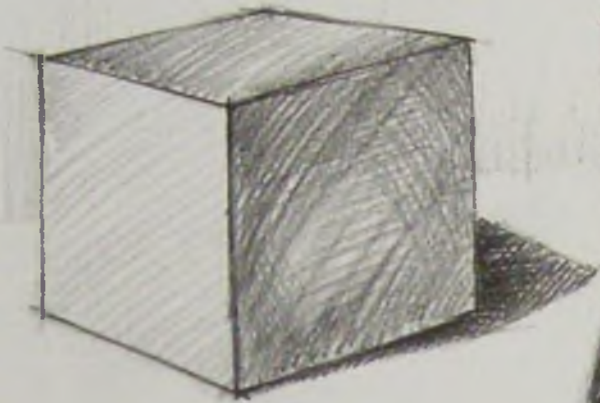
dență al sursei de lumină și de poziția punctului de proiecție verticală a sursei de lumină față de obiectul pe care vrem să-l desenăm. Vorbim în acest caz de umbra divergentă. Prin comparație, să ne imaginăm că într-o zi însorită stăm

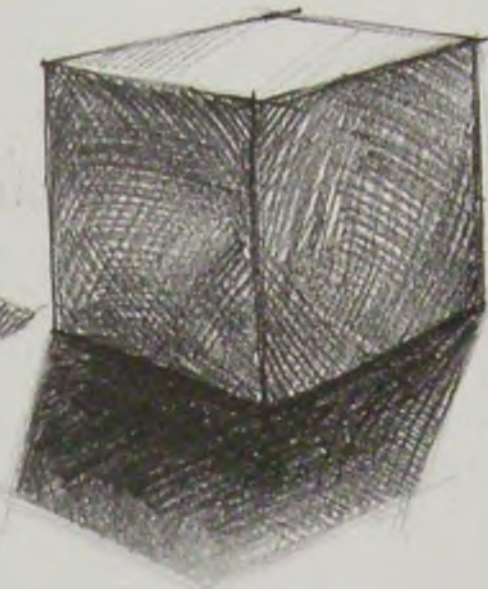
Lumină directă

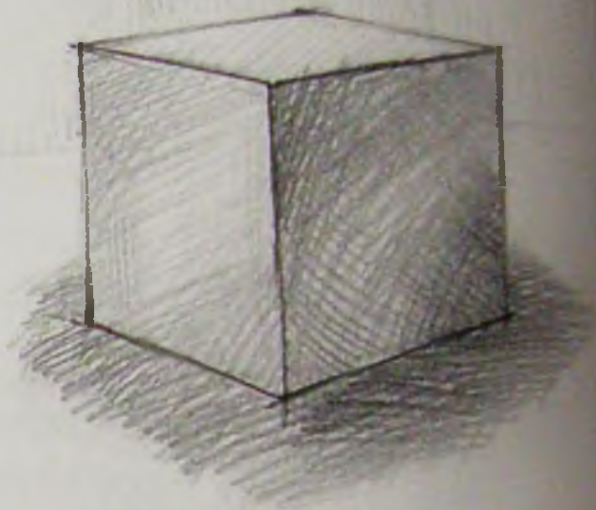
Lumină laterală

Lumină difuză

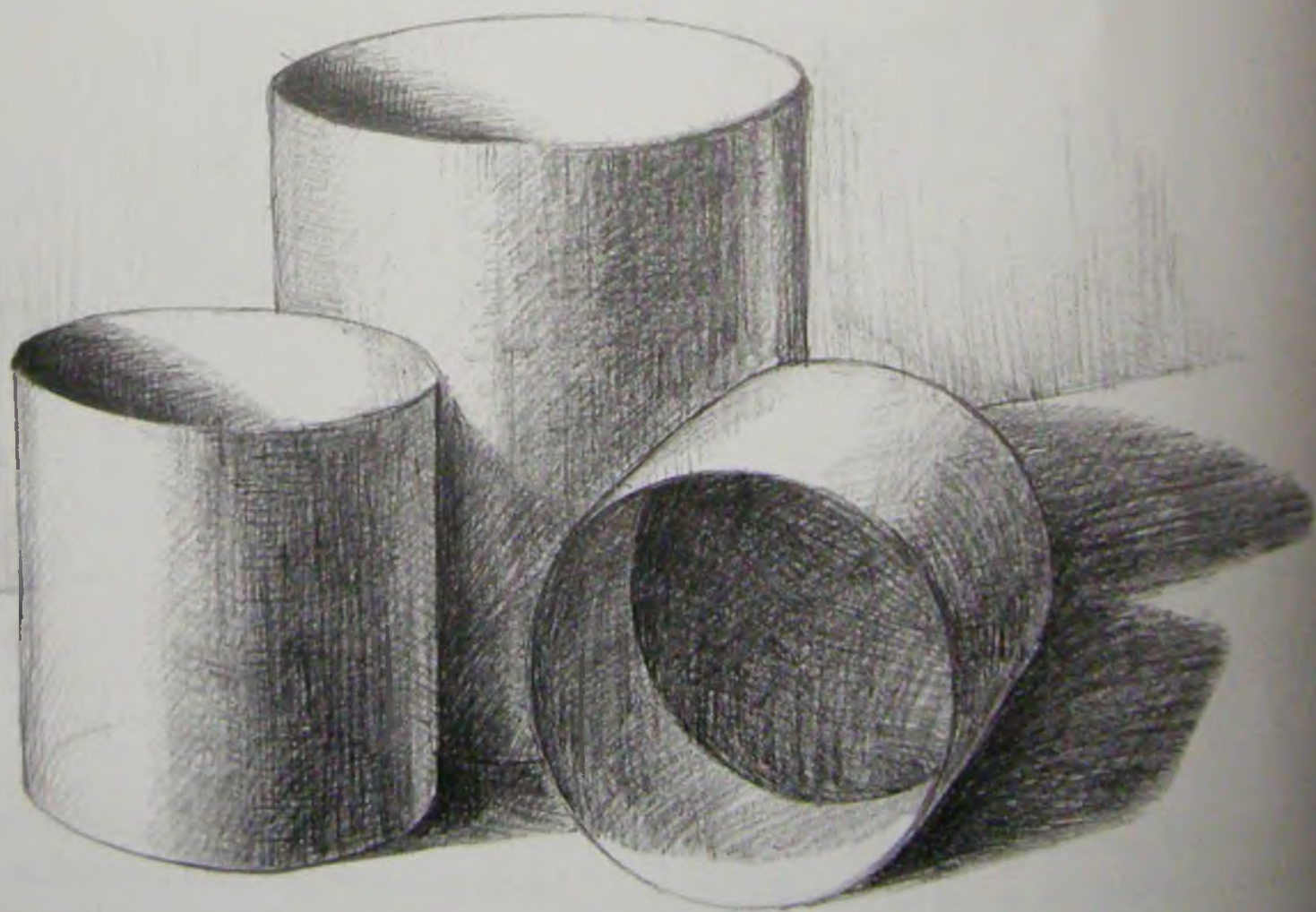

Contralumină

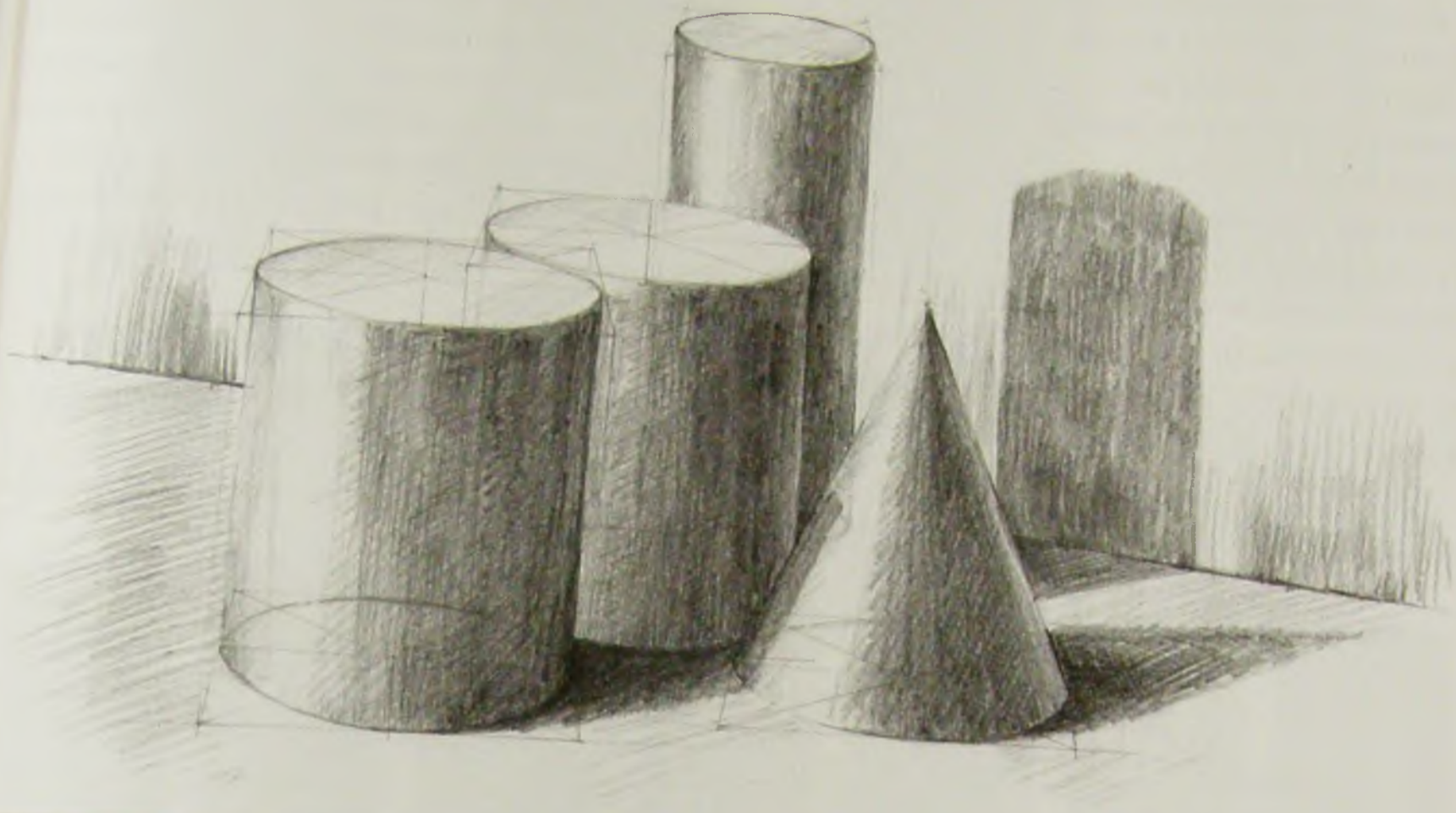

Lumină dispersată

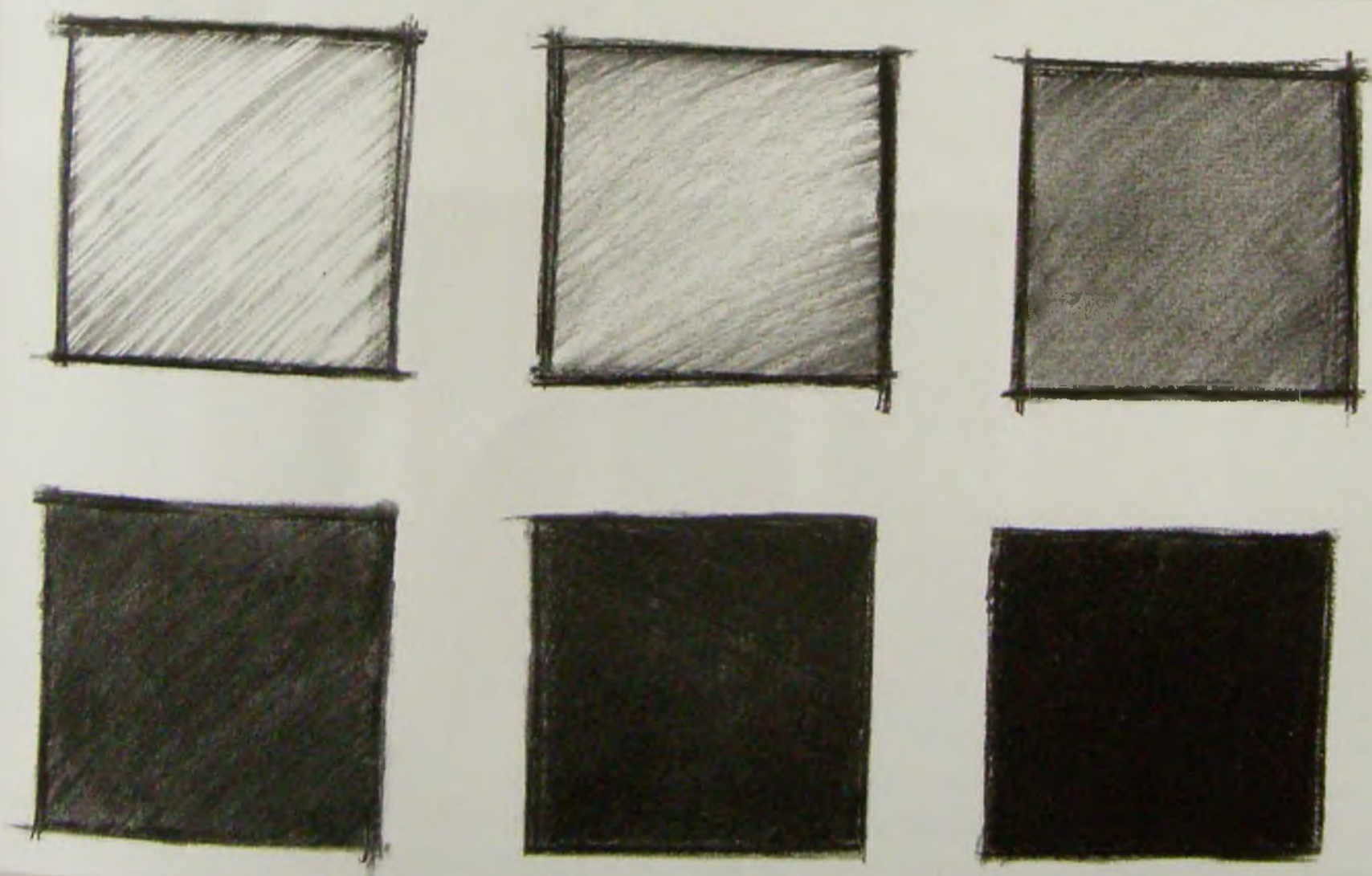
Cuburi iluminate din unghiuri diferite

Aplicarea umbrelor pe corpurile cu goluri

Studierea umbrelor purtate și a umbrelor lăsate de corpurile de rotație

Tonuri graduale de gri

lângă un perete și ne contemplăm propria umbră proiectată pe acesta. Să încercăm să realizăm cât de mare ar fi umbra noastră dacă, pe întuneric, sursa de lumină ar fi o lumânare aprinsă. Se disting mai multe tipuri de lumini: lumină directă, lumină laterală, lumină difuză, contralumină, lumină dispersată, în funcție de direcția din care vine sursa de lumină și de modul în care cade pe obiectul ce urmează a fi desenat. La cub situația este de obicei simplă, deoarece fețele acestuia au în general nuanțe diferite. În timp ce una dintre fețe este luminată din plin, alta primește lumină difuză sau poate fi chiar în

totalitate în umbră. Umbra lăsată de cub este de obicei mai închisă decât umbra purtată pe cub. Situația diferă în cazul corpurilor de rotație. În acest caz trebuie să desenăm treceri graduale mai fine atunci când trecerea se realizează de pe partea luminoasă pe cea întunecată. Câteodată partea din umbră a obiectului nu este întunecată în mod egal; în multe cazuri se reflectă destul de multă lumină de pe peretele opus sau de pe obiectul alăturat, astfel încât se luminează și zona întunecată.

Dacă executăm o lucrare colorată umbrele nu vor fi gri sau negre, ci vor conține într-o mică

Urmele creioanelor de durități diferite

H

HB

B

2B

3B

4B

6B

Cretă dură,
neagră

Cretă
roșie

Cretă pastel,
umbră naturală

Cretă
neagră

Cretă pastel
roșie

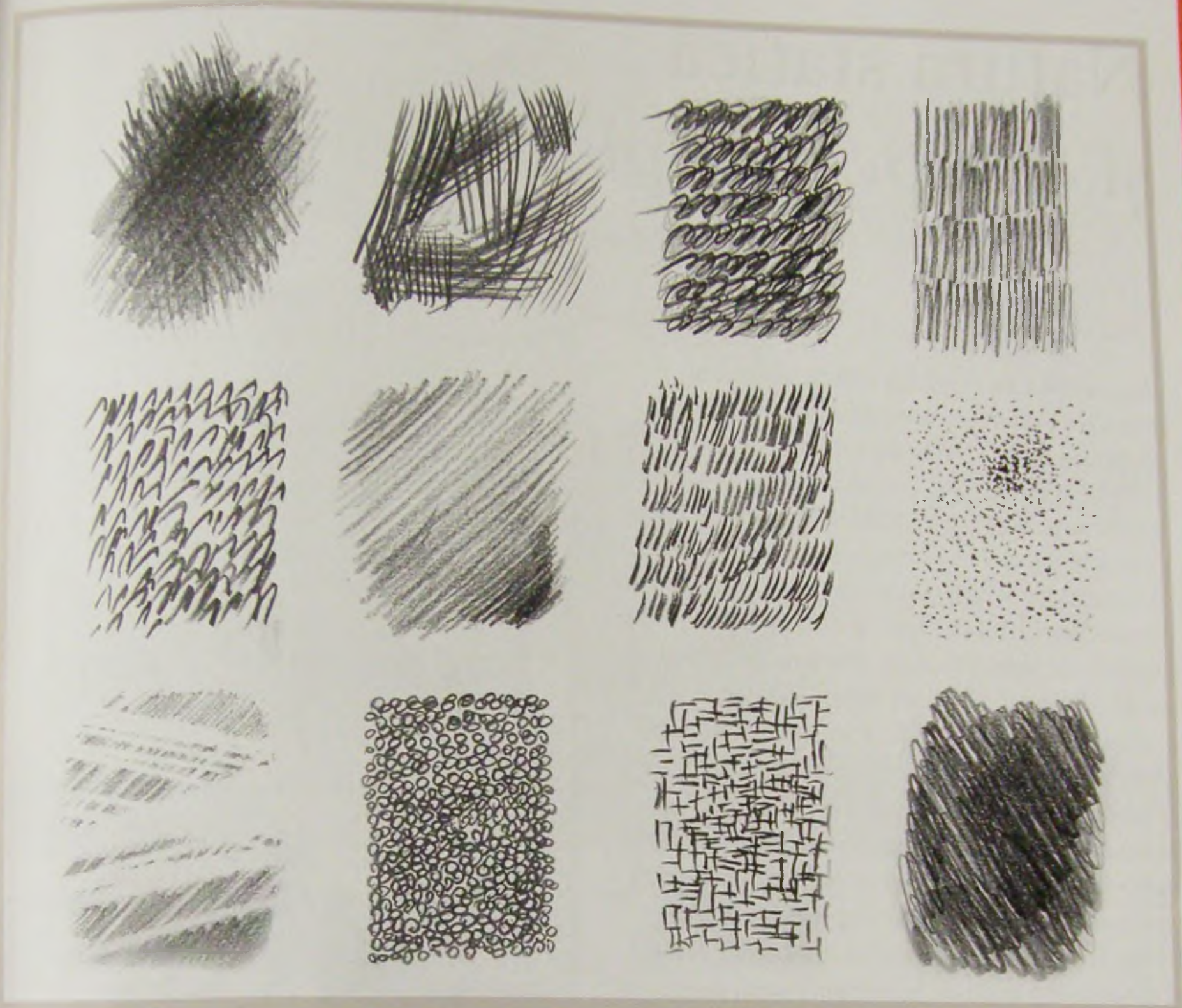
Cretă
maro

Cărbune presat

Obținerea tonurilor cu diferite instrumente de desen

Diferite tipuri de hașuri

măsură și culorile mediului înconjurător, reflectându-se de la acestea, obținând astfel umbre ușor colorate. În cazul corpurilor cu goluri, în care vedem înăuntru, umbra se formează și în interiorul obiectului. Cu puțină atenție se poate rezolva și această problemă.

Realizarea tonurilor de gri, hașurarea, adică desenarea părților mai închise și mai deschise, se poate realiza prin mai multe metode: prin punctare, cu linii mici, scurte, circulare, drepte sau în zig-zag. Este foarte plastic dacă redarea tonului se face prin linii dense, apropiate. Dacă apăsăm cu instrumentul de desen într-un mod mai ferm se obțin tonuri mai intense, mai închise. Există și o altă metodă de obținere a tonurilor prin trasarea liniilor paralele. Se hașurează

ușor porțiunile mai deschise apoi, în funcție de direcția acestora, rotind cu un unghi mic, se repetă hașurarea în același loc. Suprafața va fi mai închisă, deoarece urma creionului este în strat dublu. Repetând de mai multe ori același lucru, se poate obține o suprafață mai închisă. Este necesar să modificăm direcția hașurii cu un unghi mic, pentru că dacă hașurăm perpendicular (rotind hașura cu 90°), desenul va semăna cu un grilaj sau cu o țesătură rară.

Desenul în creion, spre deosebire de cel în cărbune sau cretă, nu se șterge cu cârpă, batistă de hârtie și nici nu se „retușează” cu degetul. Desenul trebuie realizat întotdeauna pas cu pas, cu răbdare. Trebuie să urmărim tot ansamblul lucrării și să nu ne pierdem în detalii.

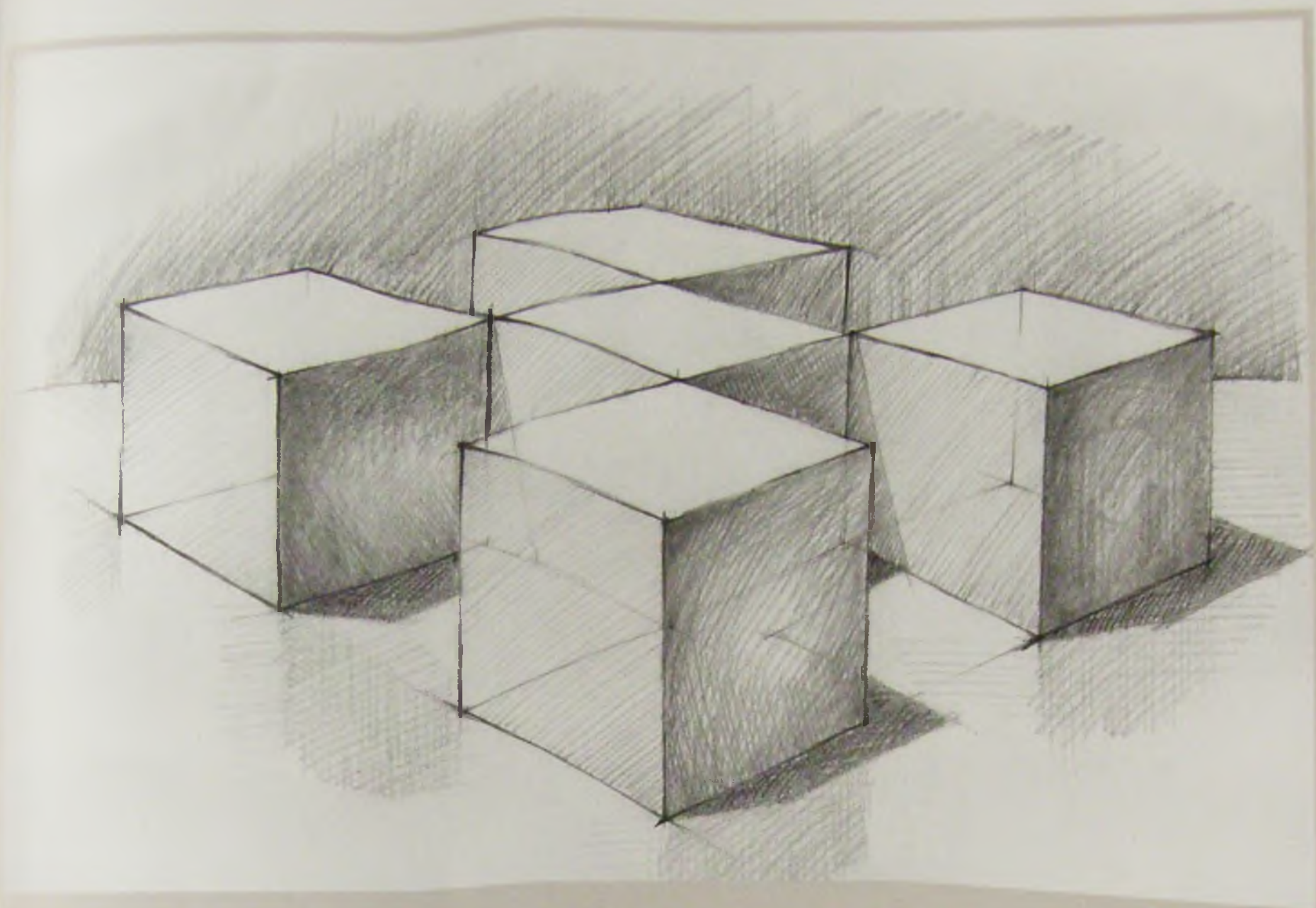
Natura statică și compoziția plastică

Natura statică reprezintă de fapt obiecte și grupuri de obiecte, care pot fi flori, fructe sau obiecte uzuale. Natura statică a apărut în secolul al XVII-lea, ca parte componentă a amenajării caselor aristocratice. A atins apogeul în perioada barocă în special în Germania. De atunci a devenit o temă preferată pentru mulți artiști. Dacă ne descurcăm destul de bine cu desenarea formelor geometrice putem încerca desenarea obiectelor uzuale din mediul înconjurător, cu care se pot realiza mici compoziții plastice. Să evităm adunăturile de obiecte și să ne imaginăm cum vrem să arate ele împreună, la un loc. Să le așezăm așa cum ne-am imaginat și să le căutăm poziția potrivită în mod conștient. Compoziția plastică înseamnă de fapt stabilirea raportului dintre forma și poziția obiectelor, dintre culori, lumini și umbre, punându-se în evidență caracterul unitar al lucrării. Uneori este necesar să facem câte un pas înapoi, pentru a găsi poziția potrivită fiecărui obiect, să studiem obiectele și din alt unghi, să stabilim simetria sau asimetria acestora, centrul de interes, unitatea compoziției, astfel ca prin lucrarea noastră să obținem efectul dorit. Trebuie să ne decidem dacă obiectele pe care le considerăm centrul de interes al lucrării să fie în prim-plan, adică să iasă în evidență, sau să fie în planul secundar. În acest caz, obiectele din jur dirijează privirea spre centrul de interes stabilit de noi. Contează și din ce punct de vedere privim obiectele pe care le reprezentăm. În mod obișnuit, ele sunt privite puțin de sus sau dintr-un unghi mai special (de exemplu, de deasupra, perpendicular pe obiecte; sau în planul podelei ori al mesei pe care sunt așezate, când obiectele reprezentate par mai mari).

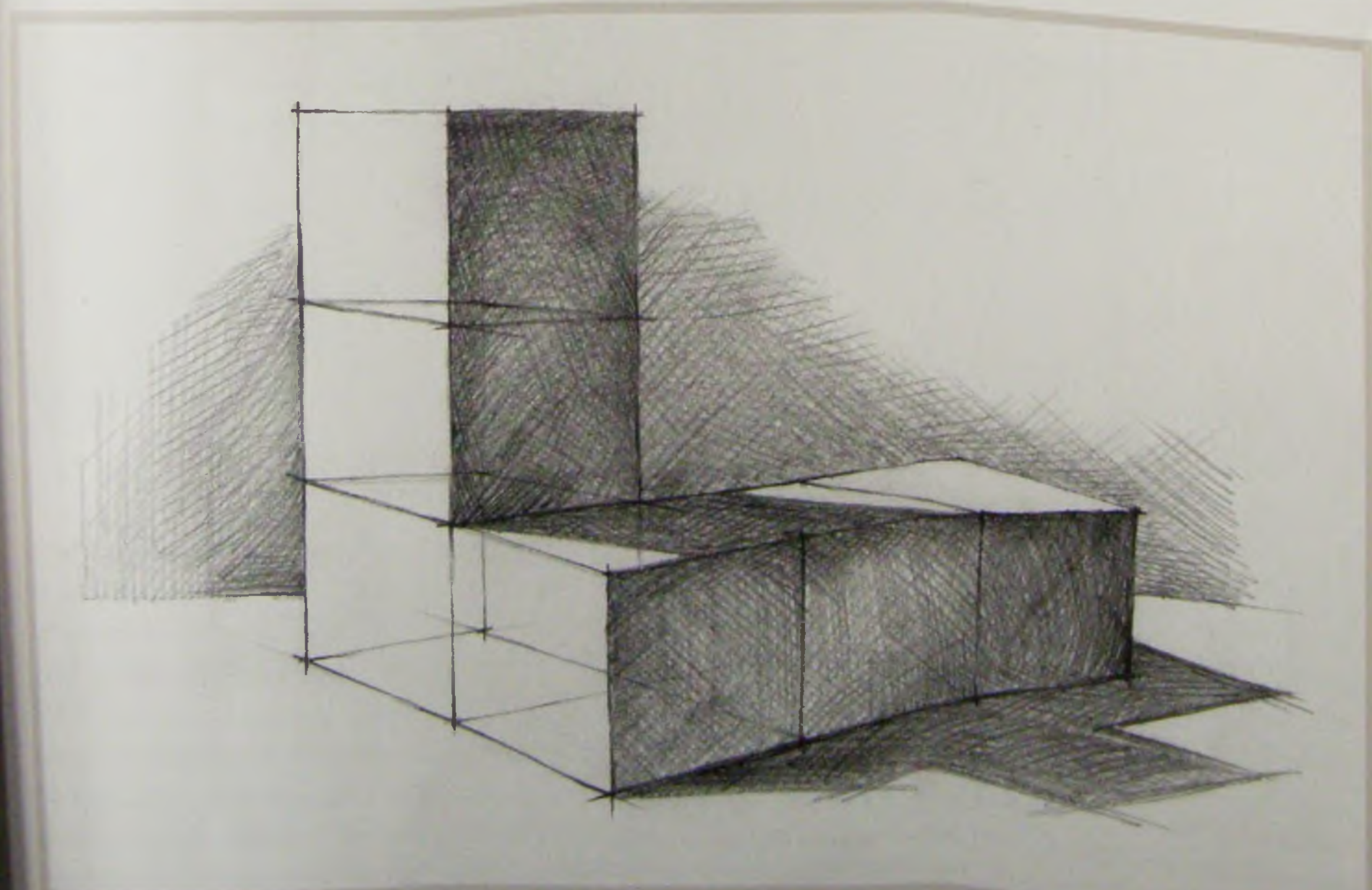
La început se recomandă să decupăm, în mijlocul unui carton mai tare, un orificiu de formă

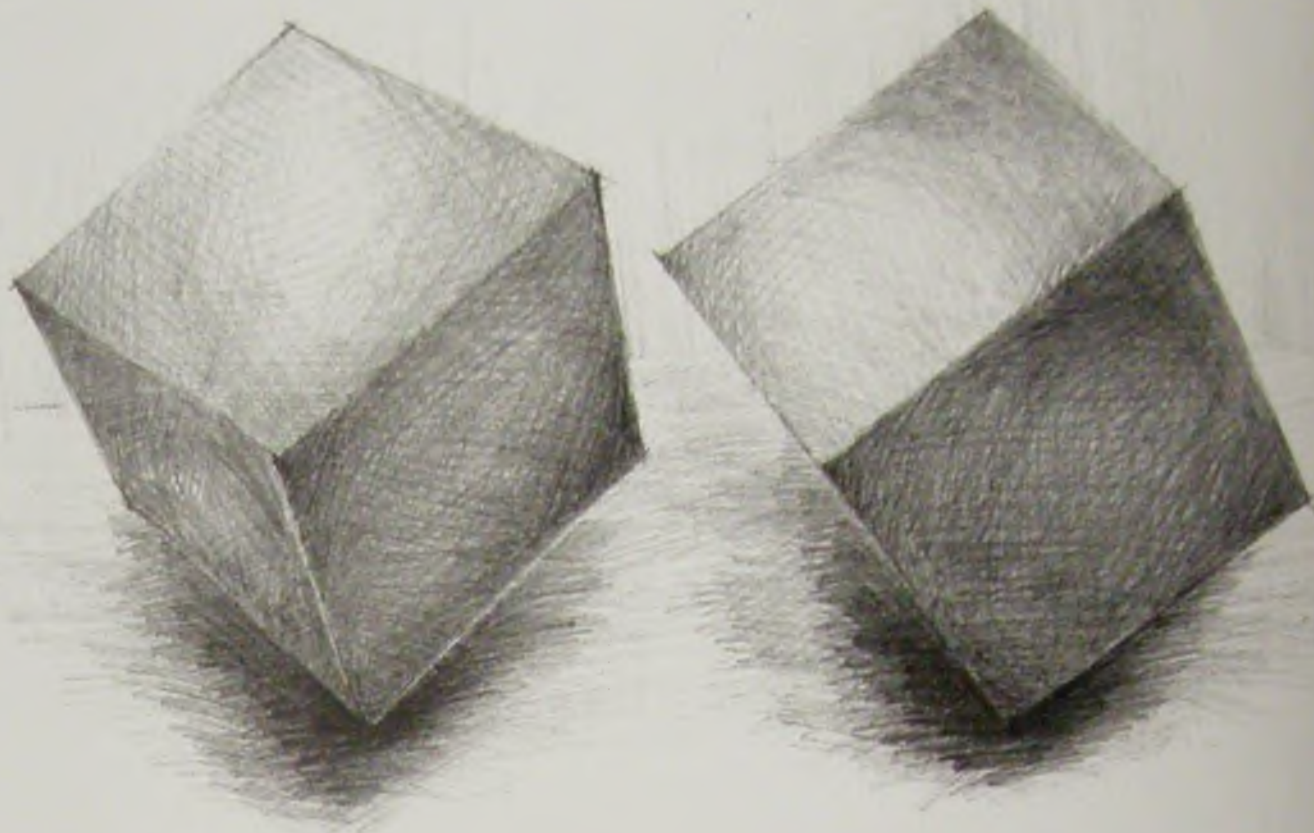
Natură statică realizată din obiecte obșnuite

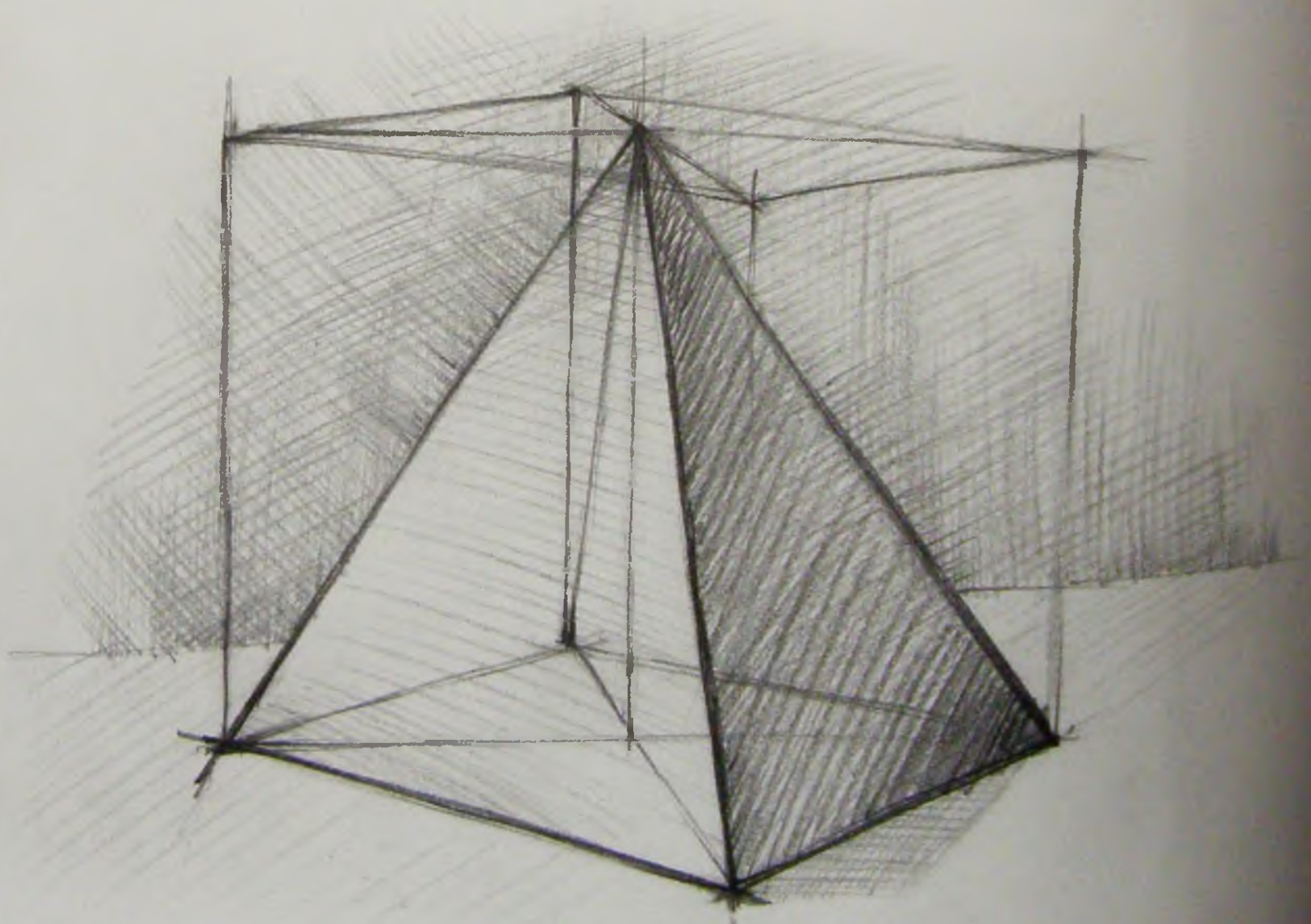
Într-o astfel de compoziție ordonată se pot observa ușor racursiul (micșorările în perspectivă), forma și intensitatea umbrelor

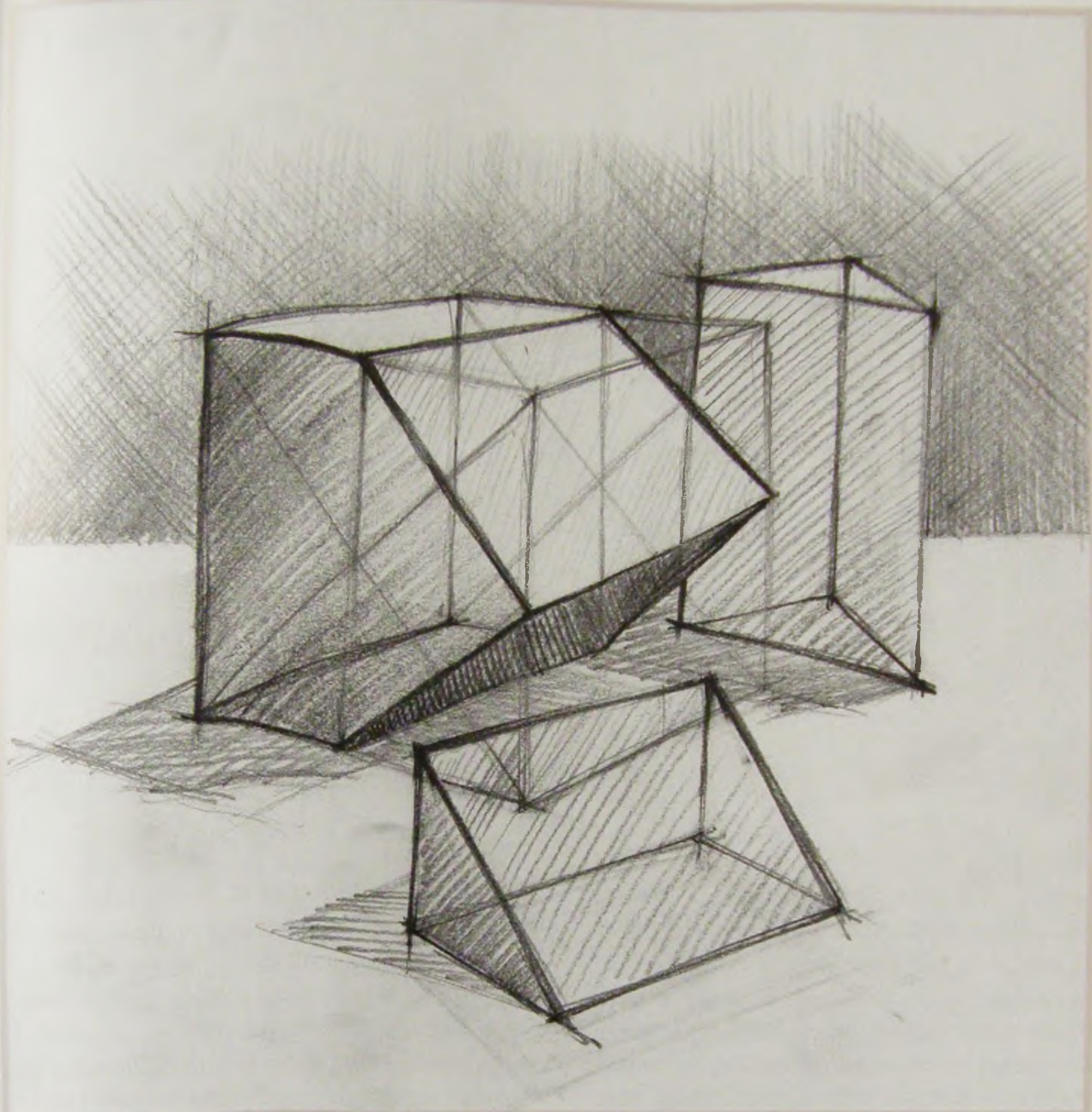
Ca la compoziția anterioară, și aici s-au folosit doar cuburi

Este mai dificilă realizarea unei compoziții din cuburi așezate pe vârfuri

Dacă am acumulat destulă experiență, putem încerca să desenăm secțiuni prin corpurile geometrice simple

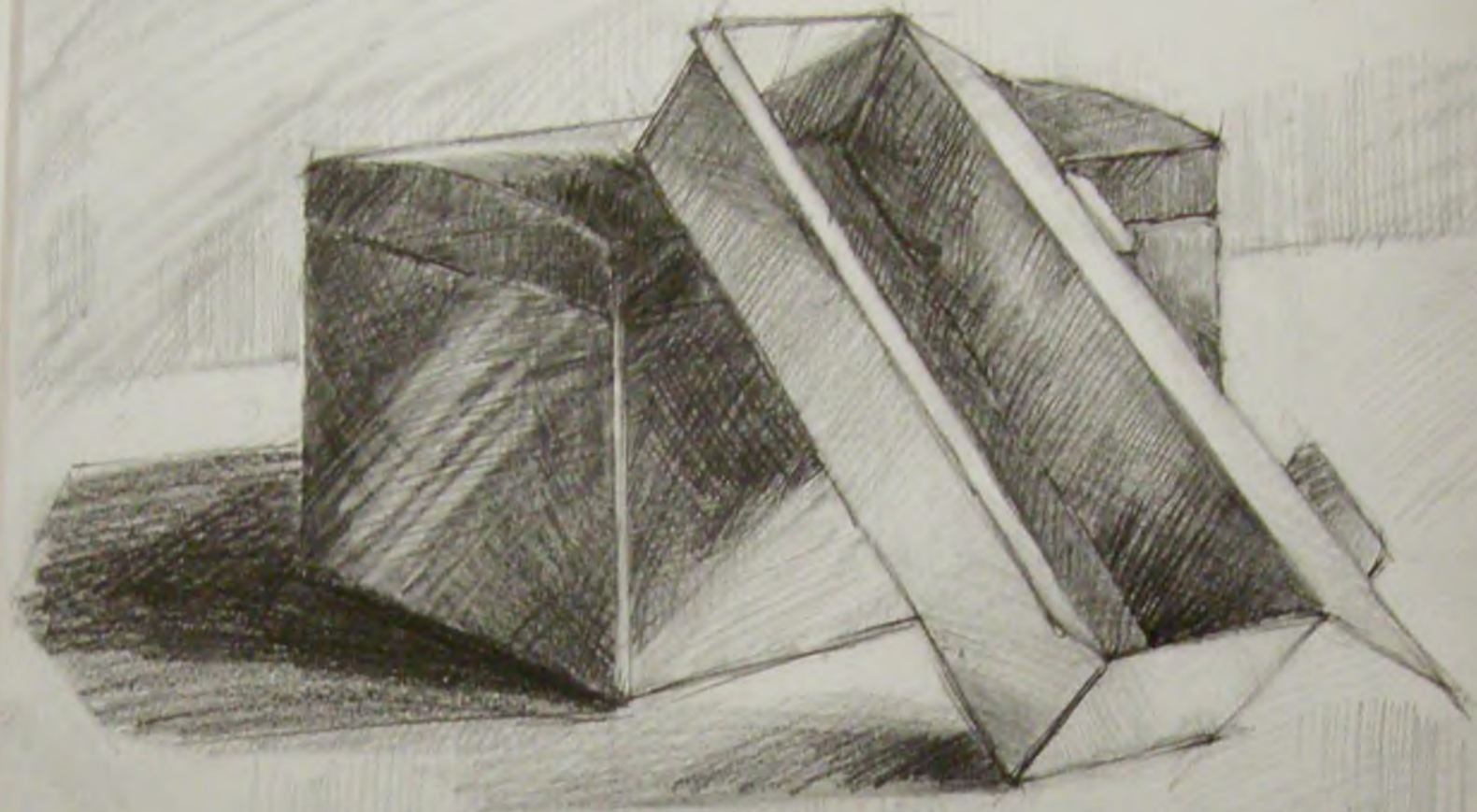
O compoziție interesantă se poate realiza din cuburi și paralelipipede secționate

dreptunghiulară care respectă proporțiile hârtiei de desen. Privind prin acest orificiu, obiectele ce urmează să fie desenate pot fi așezate într-o poziție mai adecvată compoziției.

Dacă natura statică este desfășurată pe orizontală, și coala de desen trebuie să o așezăm pe planșetă tot orizontal. Dacă considerăm că natura statică realizată de noi are înălțimea mai mare decât lățimea, hârtia trebuie așezată pe planșetă în poziție verticală. Se recomandă mai întâi realizarea unei naturi statice mai simple,

din corpuri geometrice rectangulare și de rotație. Ulterior se poate adăuga în compoziție și draperia, iar după ce câștigăm puțină experiență putem încerca naturi statice tipice – o carte deschisă, instrumente muzicale, fructe, flori, vase de aramă, broderie etc.

Atenție la paginație, adică la poziția obiectelor în pagină și la mărimea lor! Să folosim întreaga pagină și să evităm în același timp marginile, deoarece rama tabloului sau rama interioară de carton (paspertu) acoperă 1-2 cm din fiecare

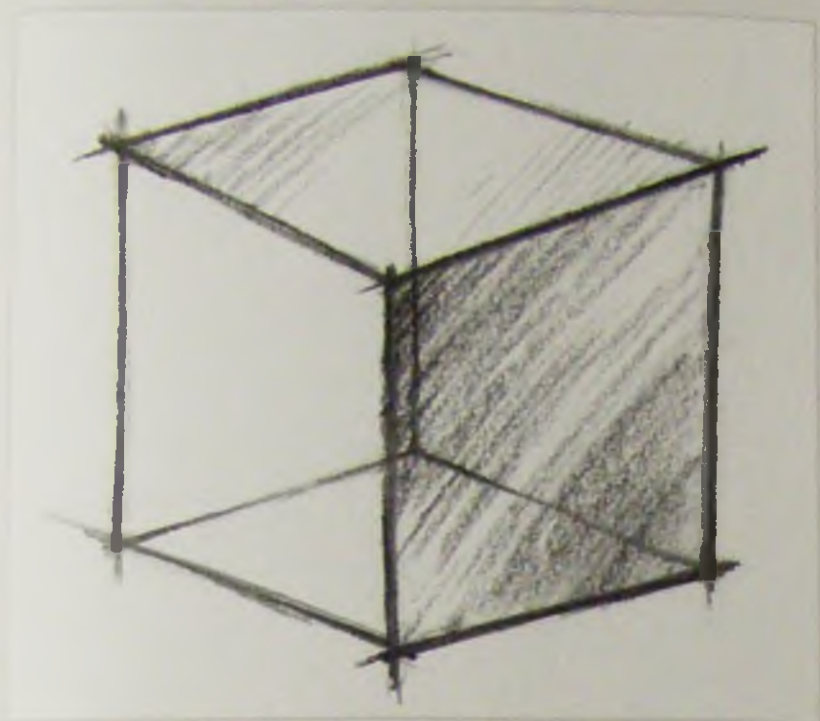

Studiu de natură statică cu obiecte obișnuite

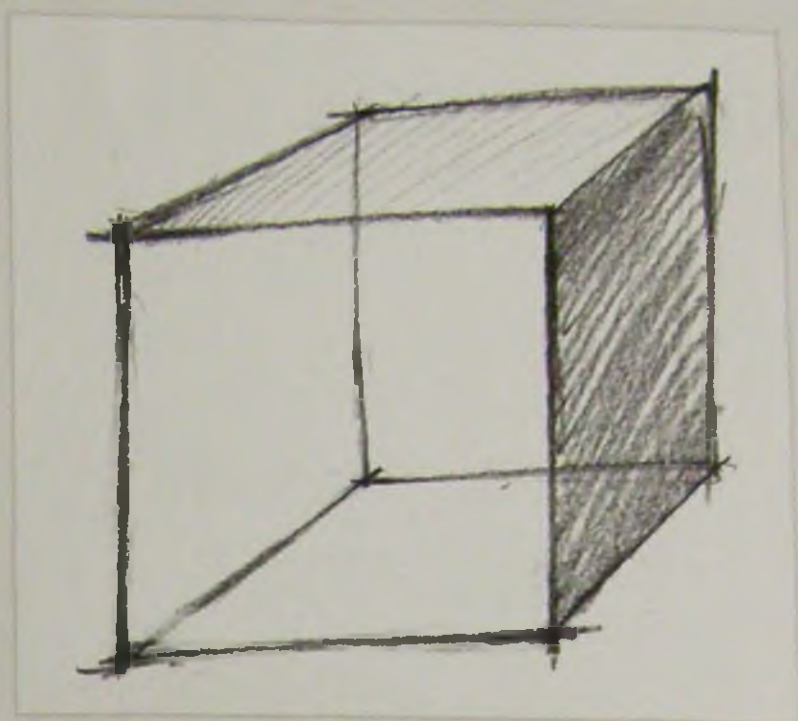
latură a lucrării. În cazul poliedrelor trebuie să fim atenți la verticalitate, astfel ca obiectele să fie statice, nu înclinate. Trebuie să ținem cont de regulile perspectivei (paralelele din realitate dau impresia că se apropie, prin îndepărtare). Se trasează cu un creion cu vârf subțire linia de întâlnire a mesei cu peretele din fundalul vertical sau cea de la întâlnirea podelei cu peretele. Astfel vom evita lucrările în care obiectele parcă „ar pica din cer”. Hașura este mai expresivă dacă respectă direcția formei pe care se află umbra; astfel, suprafețele orizontale vor fi hașurate orizontal, iar cele verticale le vom hașura vertical. Lucrarea devine mai artistică, mai plastică, mai interesantă dacă grosimea liniilor diferă. Este indicat ca pe lângă liniile foarte tari și groase, să se deseneze linii mai fine sau chiar să se întrerupă conturul. Un contur accentuat și egal dă impresia de decupare a obiectului din uniformitatea desenului. Ochiul nostru completează oricum liniile neterminale, iar în felul acesta lucrarea noastră nu va arăta explicit modelul ales, ci va

constitui o interpretare a ei, dându-i mai multă expresie artistică. La studiu, trebuie să fim atenți la acuratețe. Este indicat ca uneori să facem o pauză când desenăm sau pictăm. După o întrerupere de câteva minute, în care ne-am plimbat sau ne-am odihnit puțin ochii, vom observa mai repede eventualele greșeli sau omisiuni. Uneori putem întoarce lucrarea cu susul în jos, sau o putem observa din spate, printr-o oglindă mică. Astfel se pot depista multe detalii ciudate, desenate greșit. Dacă lucrăm în echipă este indicat să ne uităm și la lucrările celorlalți. Se pot învăța multe din greșelile altora, la fel cum ochiul altuia poate observa mai ușor greșelile din lucrarea noastră. La naturile statice nu trebuie să ne concentrăm doar asupra obiectelor. Printr-un fundal întunecat punem în evidență în general obiectele din prim-plan. La trasarea liniilor drepte apar de obicei două greșeli fundamentale: una este linia nesigură, formată din mai multe linii scurte suprapuse, dând un aspect inestetic, caz cunoscut probabil de toată lumea. Cealal-

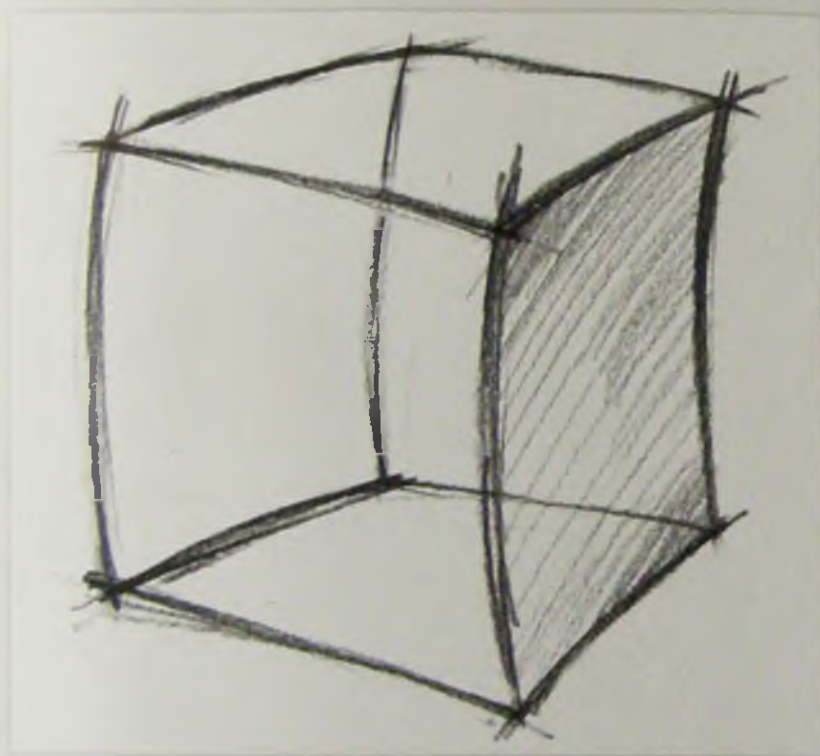
Greșeli frecvente

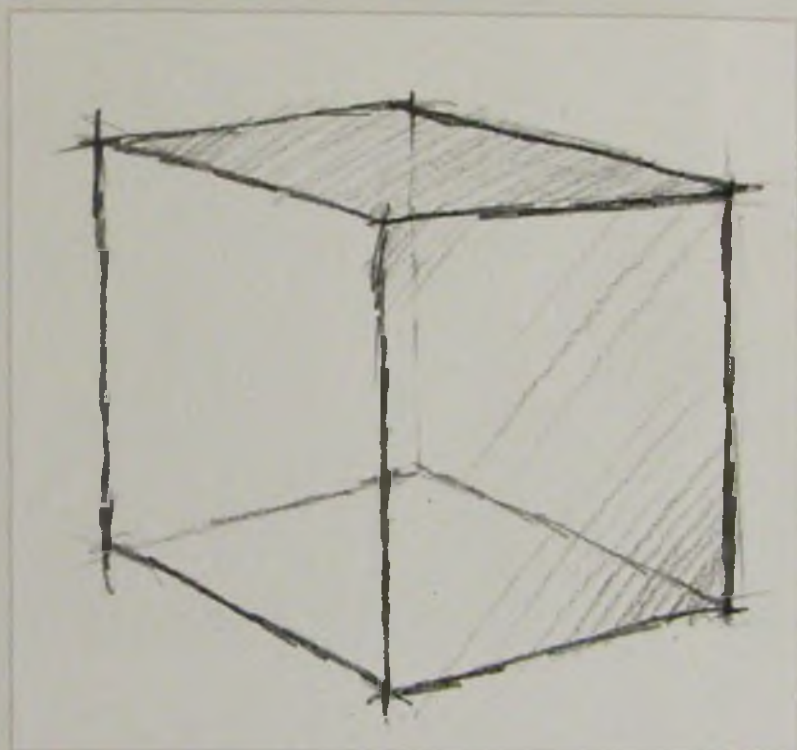
Muchiile laturilor cubului sunt răsfirate

Muchia inferioară a cubului ar trebui să se îndrepte în sus, în direcția opusă

Este o greșeală tipică ca în timpul desenului să nu mișcăm tot antebrațul, ci doar încheietura mâinii

Este o greșeală și dacă nu desenăm linii continue, drepte, dintr-o singură trăsătură de creion

tă greșeală constă în desenarea din articulația nesigură a mâinii, liniile devenind curbate. Să evităm pe cât e posibil ambele situații. Cu puțin exercițiu putem trasa linii drepte și frumoase. Compoziția trebuie privită de la o distanță optimă. De aproape nu putem vedea toată lucrarea, iar de departe nu distingem detaliile. Distanța optimă, amintită anterior, de patru-cinci ori mai mare decât mărimea obiectului, poate fi aplicată

și în acest caz. Desigur, lucrările le putem semna, dar este și mai important să precizăm data la care au fost realizate. Va fi foarte interesant ca după trecerea lunilor, a anilor, să ne revedem propriile lucrări cu alți ochi. Atunci vom zâmbi, pentru că vom observa greșelile pe care nu le-am văzut în trecut, când aceste lucrări ni s-au părut adevărate capodopere... Astfel ne putem urmări propria evoluție.

Poliedre și corpuri de rotație – pas cu pas

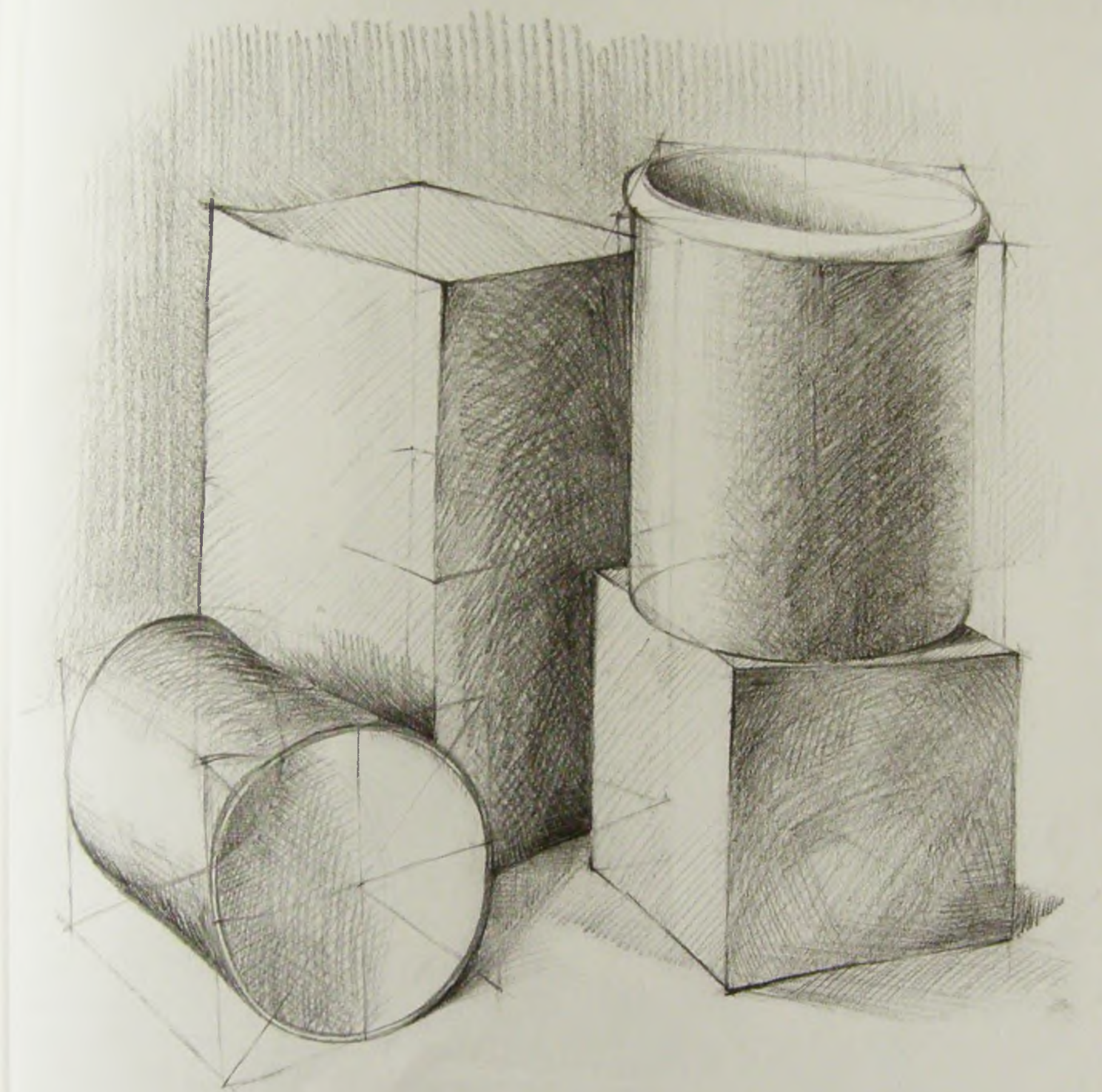

1 La început, să aranjăm obiectele în compoziții mai simple. Să încercăm să punem în evidență trăsăturile cuburilor și corpurilor de rotație.

2 Când facem schița, să fim atenți la raportul dintre înălțimea și lățimea cilindrilor și cuburilor. Cel mai dificil de desenat sunt direcțiile muchiilor și elipsele.

3 Dacă proporțiile și direcțiile sunt corecte și ne-am stabilit liniile, putem trece la aplicarea luminilor și umbrelor. Deoarece desenăm un studiu, nu este o greșală – ci chiar un avantaj – dacă marcăm colțurile sau muchiile pe care nu le putem vedea ale obiectelor opace.

Natură statică cu obiecte sferice și cilindrice – pas cu pas

1 Pentru studiul formelor naturale ne propunem să realizăm o natură statică cu mere, portocală, porumb uscat și ramuri înflorite de răchită.

2 Schițăm ușor obiectele din natura statică, ținând cont de raporturile dintre ele. Studiem atent caracteristicile unor elemente (de exemplu, care sunt diferențele dintre forma portocalei și a mărului). Acest lucru este important în special la desenul în creion, pentru că lucrăm în alb-negru și nu putem folosi culoarea pentru diferențierea lor.

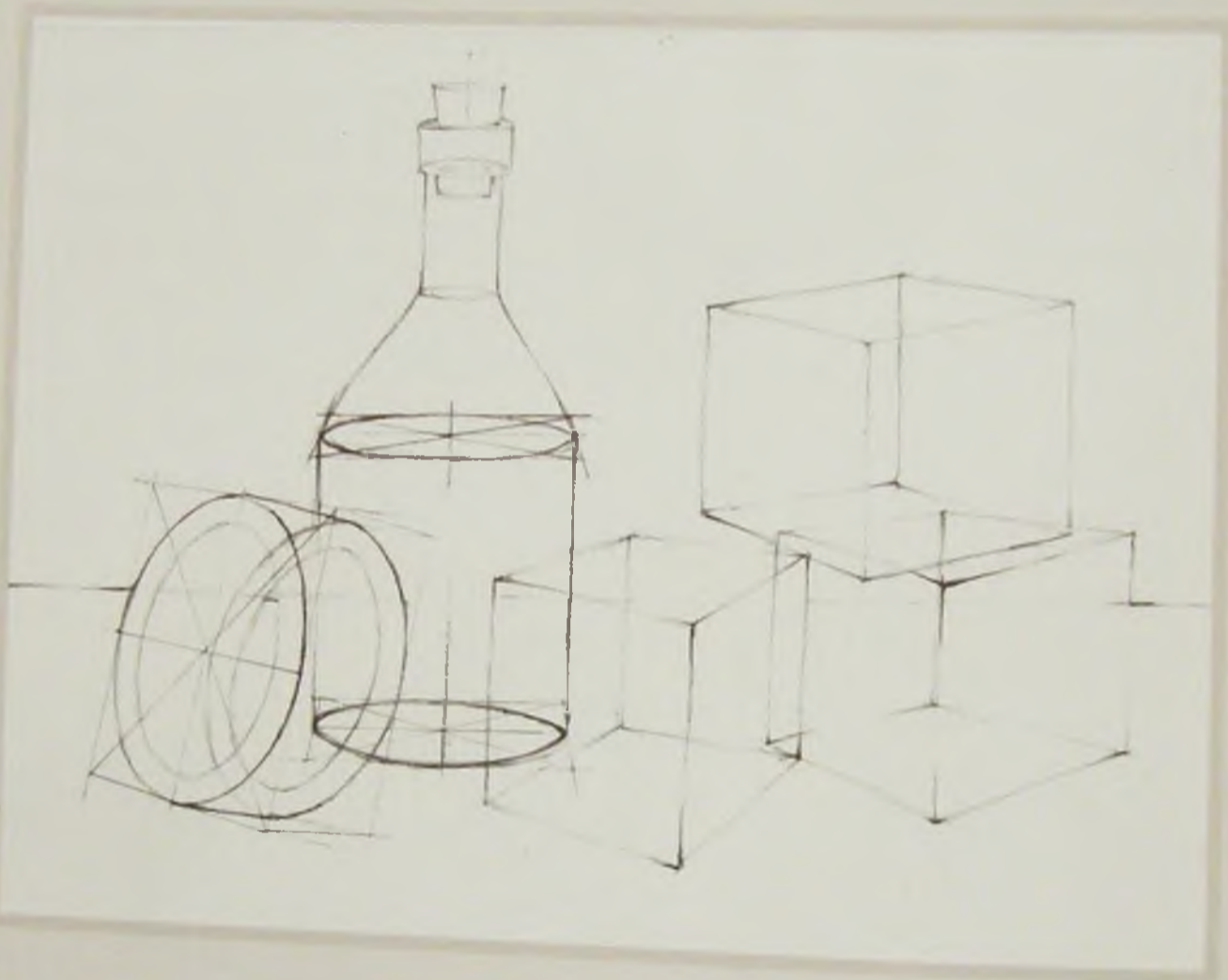

3 Dacă formele și proporțiile sunt bune, putem începe hașurarea. Aici putem pune în evidență diferențele dintre portocală și măr. Prin contrast mai accentuat putem mări plasticitatea și efectul spațial al obiectelor.

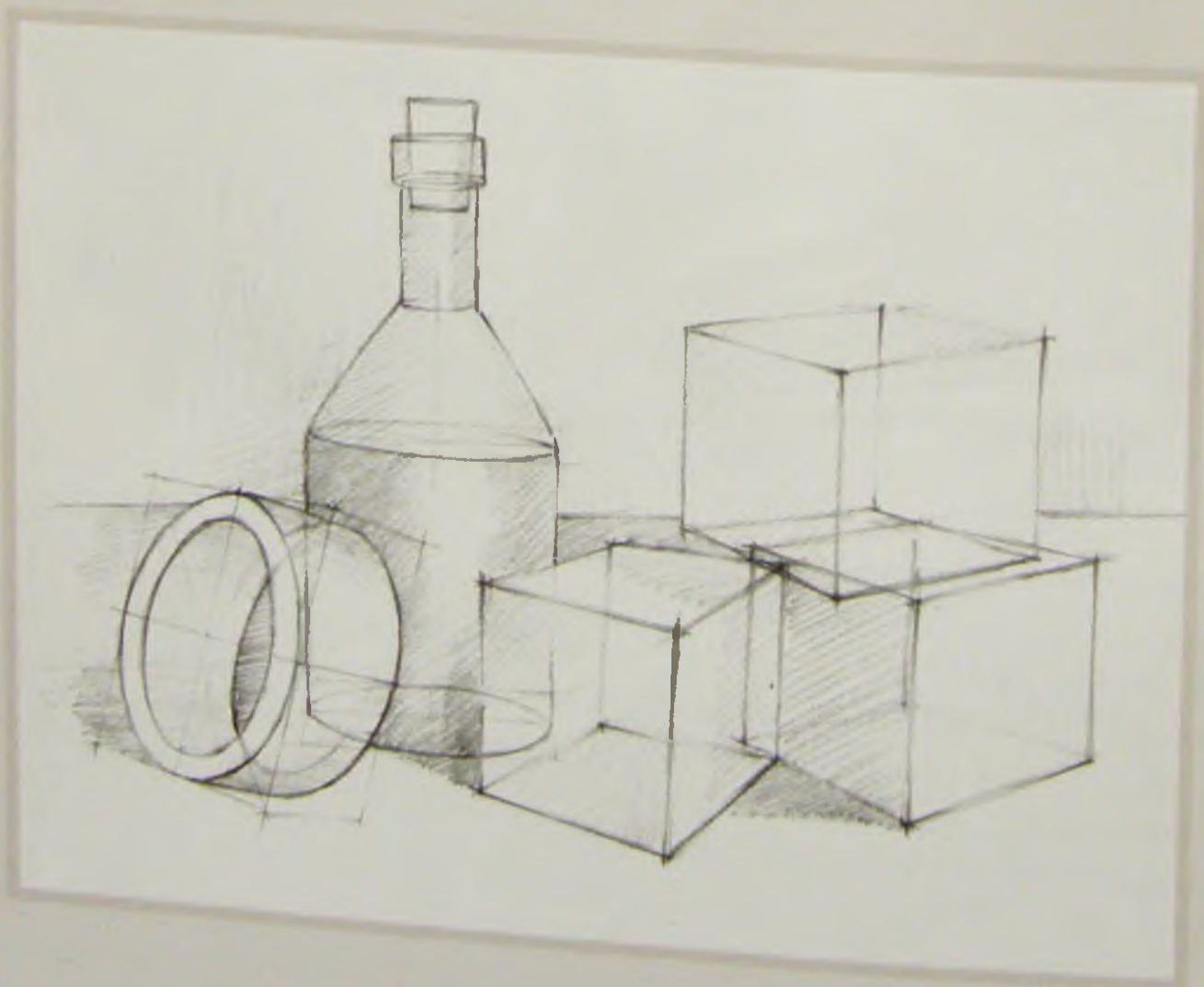

4 Să încercăm să realizăm aceeași natură statică prin tehnici diferite. La început executăm o schiță simplă, cu vopsea diluată cu apă sau cu tuș diluat cu apă, păstrând întotdeauna eventuala posibilitate de a reveni asupra lucrării. Apoi se accentuează contrastele în mod treptat, schimbând des pensula și penița. Deoarece nu desenăm o planșă explicativă la biologie, vom finaliza lucrarea mai repede, dând astfel o notă de prospețime lucrării noastre.

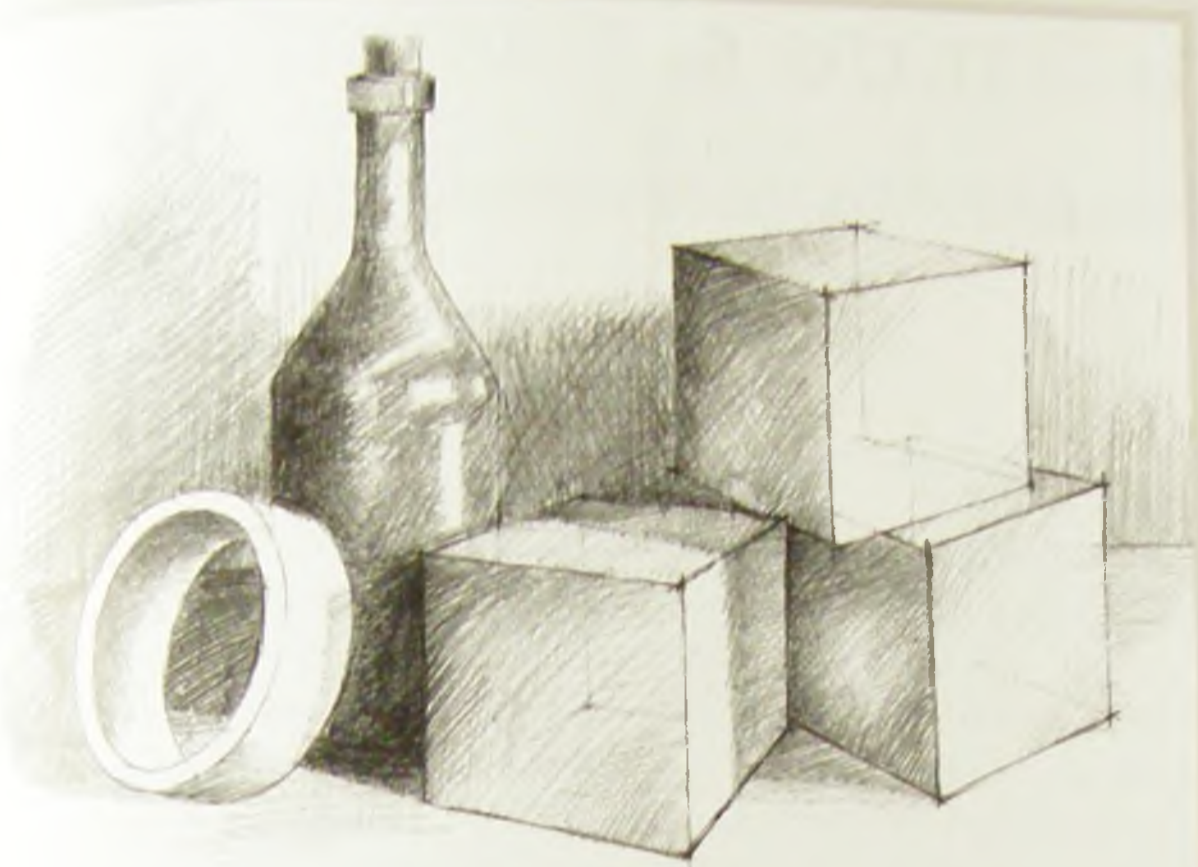
Natură statică cu cilindru, cuburi și o sticlă – pas cu pas

1 Schițăm obiectele cu linii fine pe hârtie. Trasăm cu o linie marginea mesei sau a podelei, pentru ca obiectele ilustrate să nu „plutească în aer”. E recomandabil să privim cu atenție fețele laterale și muchiile cuburilor, pentru ca acestea să iasă frumoase și bine proporționate. Atenție sporită la elipsele sticlei și ale rolei de bandă adezivă sprijinite de aceasta!

2 Dacă proporțiile, direcțiile și poziția sunt potrivite, concretizăm liniile și avem grijă de acuratețea desenului. Se accentuează muchiile vizibile și se continuă realizarea umbrelor cu un creion mai moale.

3 Păstrăm intensitatea tonală a obiectelor prin comparare. Lucrarea se finalizează cu aplicarea umbrei purtate și a umbrei lăsate.

4 Putem experimenta și alte tehnici de lucru, de exemplu folosirea prafului de cretă pastel.

Despre înrămare și paspartuuri

Dacă dorim să ne păstrăm desenele, merită să sacrificăm puțin timp și efort pentru ca s-o facem în mod profesional.

Desenele realizate cu cărbune, cretă sau pastel sunt foarte sensibile, se murdăresc ușor. De aceea, dacă am terminat o lucrare și nu mai dorim să adăugăm nimic la ea, se fixează cu soluție fixativă preparată de noi sau procurată din comerț. Se ține pulverizatorul la 30-40 cm distanță de lucrare și se pulverizează soluția fixativă pe desen. Dacă pulverizăm prea de aproape, hârtia se va înmuia rapid. Se începe de la un colț superior al lucrării și se continuă uniform de-a curmezișul, înainte-înapoi și în jos. Pulverizarea trebuie să se realizeze uniform pe toată suprafața. Fixativul nu se aplică deodată într-un strat

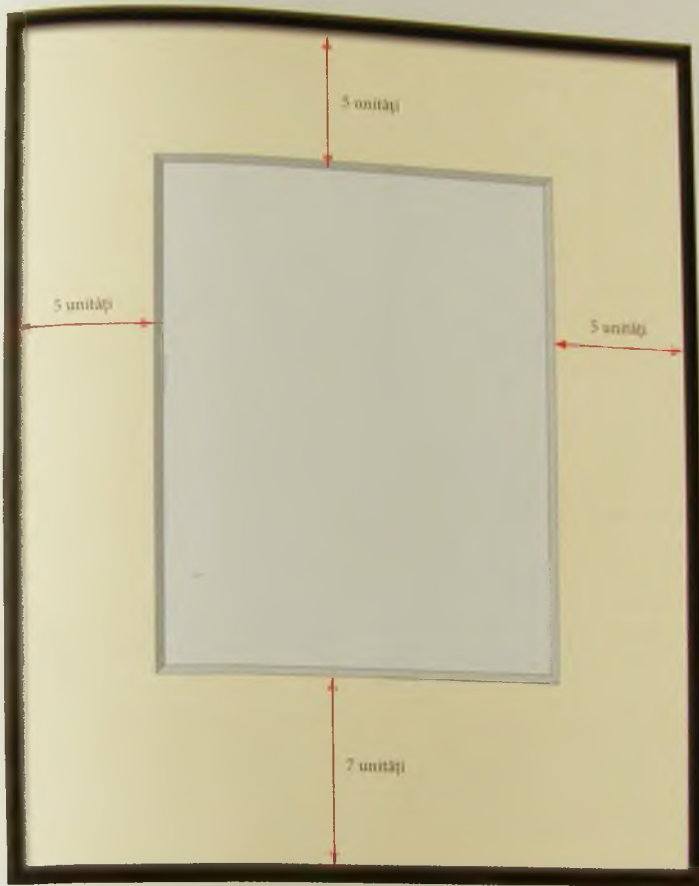
gros, ci în straturi subțiri, chiar dacă desenul se pulverizează de mai multe ori. Nu pulverizăm pe ud, ci așteptăm să se usuce. Stratul următor se aplică doar după ce stratul anterior s-a uscat. Este importantă și depozitarea corespunzătoare. Desenele se păstrează întotdeauna în poziție orizontală, pentru a se evita ondulara și șifonarea lor. Între desene se pun foi subțiri. Putem folosi în acest scop rolele de hârtie, hârtia de calc sau cea de ziar.

Cum realizăm un paspartu

Dacă dorim să expunem o lucrare de-a noastră sau s-o facem cadou prietenilor sau rudelor,

Fixativ și pulverizator pentru fixarea desenelor cu cărbune, cretă și cretă pastel

Proporțiile standard la confecționarea paspartuului

trebuie s-o înrămăm sau s-o ducem la înrămat. Desenele, graficele se așază într-un paspartu (ramă din carton) înainte de înrămare. Acesta protejează lucrarea și îi conferă o notă de eleganță. Materialul din care se confecționează paspartuul este un carton gros. Poate fi de orice culoare, dar nu se recomandă culorile stridente, ci cele pastelate.

Rolul său este să pună în evidență desenul în mediul ambiant în care va fi expusă lucrarea. Totodată protejează lucrarea, care în felul acesta nu atinge sticla. Paspartuurile pot fi confecționate atât de noi, cât și de meseriașii care se ocupă de înrămări.

De obicei se utilizează rama de carton cu două pagini. Pentru prima pagină se va alege un

carton curat, cu suprafață frumoasă. În comerț se găsesc cartoane speciale, la care culoarea în secțiune este diferită de cea exterioară. Cu acestea putem obține efecte mai deosebite.

Din mijlocul cartonului paspartuului, folosind liniarul de metal, se taie cu un cuțit ascuțit special pentru intarsie un dreptunghi mai mic cu câțiva centimetri decât desenul. Desenul se lipește de cartonul din spate, având grijă ca prin orificiul tăiat să se vadă încadrarea potrivită a imaginii. Pentru încadrarea imaginii se poate utiliza un instrument auxiliar. Se taie din carton două forme de L, iar prin mișcarea acestora se caută încadrarea cea mai potrivită a imaginii, la fel cum procedează și regizorii, cu cele două degete mari și arătătoarele, când vor să încadreze o imagine.

Cele două cartoane tari, cu desenul nostru între ele, se presează unul peste altul. Astfel obținem o foaie de carton frumoasă, cu o deschizătură la mijloc, prin care se vede desenul nostru. Dedeșubt se află celălalt carton, cu rol de întăritură. Decuparea dreptunghiului amintit nu se realizează chiar pe mijlocul hârtiei, deoarece în acest caz, privind din depărtare, va părea că acesta a alunecat, deoarece mijlocul optic și centrul geo-

Modul general de a confecționa un paspartu

Cartoane utilizate pentru confecționarea paspartuurilor

Uneltele necesare pentru paspartu

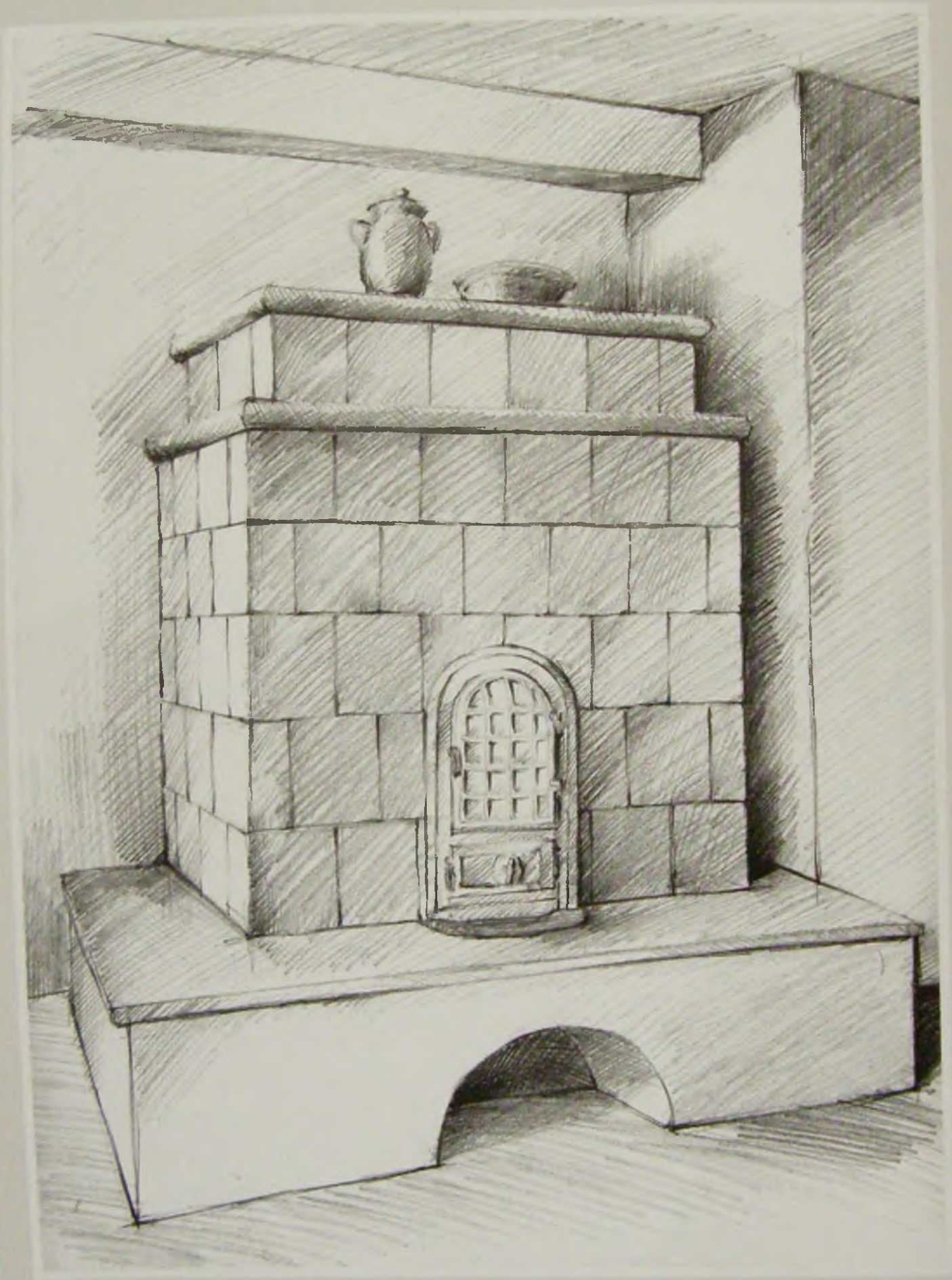
metric al unei suprafețe date nu se suprapun. Pe cele două margini laterale și în partea de sus se păstrează aceeași distanță, iar jos se lasă puțin mai mult decât la celelalte. Astfel lucrarea va părea mai elegantă. O măsură potrivită este ca pe lățimea laterală la paspartu să fie 5 unități, precum și în partea de sus, iar 7 unități în partea de jos.

Există și tipuri de paspartuuri mai speciale, acestea fiind folosite la gravuri mai valoroase. În aceste cazuri desenul va avea două paspartuuri de mărimi diferite, suprapuse, de tip cadru în cadru, care vor fi întărite de cartonul din spate. Lucrarea devine mai frumoasă în cazul în care

cadrul se decupează la un unghi de 45 de grade, astfel cartonul va părea puțin mai gros și nu va umbri lucrarea. Confecționarea acestora necesită îndemnare și unelte adecvate, de aceea este indicat să se facă de către specialiști.

Pentru desenul încadrat în paspartu se alege o ramă simplă, moderată, potrivită temei, care să fie în armonie cu aceasta. Pentru desene nu se aleg niciodată rame aurii sau cu model în stucatură, de altfel foarte la modă în zilele noastre. Specialiștii care se ocupă de înrămări ne pot oferi sfaturi utile în ceea ce privește alegerea ramei potrivite, însă o putem găsi și în magazinele cu profil de amenajări interioare.

Analiza plastică a lucrărilor

Sobă de teracotă

În acest desen se văd de fapt bucăți de cărămidă așezate unele peste altele. Se poate analiza în același timp efectul perspectivei în diferite situații: privite de sus, de la nivelul ochilor sau de jos, unde se află linia orizontului și punctul de fugă spre care converg liniile laterale. Ușa sobei, prin forma ei rotunjită și rustică, întrerupe monotonia desenului liniar al suprafeței sobei.

Peisaj

Ca în celelalte două lucrări, și aici întâlnim forme geometrice rectangulare și rotunde. La prima vedere nici nu se observă acest lucru, însă acoperișurile caselor pot fi percepute ca prisme triunghiulare, casele ca paralelipipede dreptunghice, iar arborii și arbuștii ca sfere sau conuri. Această teorie era caracteristică artiștilor cubiști de la începutul secolului al XX-lea. Ei descompuneau orice, chiar și corpul uman, în forme geometrice, susținând că acestea stau la baza tuturor formelor complicate.

Scaun de bucătărie

Este un obiect de uz casnic foarte asemănător unui cub. În desen putem observa umbrele frumoase, zonele închise, direcția planurilor și îmbinările scaunului. Desenatorul a avut grijă ca cele patru picioare să fie așezate pe podea în așa fel încât scaunul să nu dea senzația că se mișcă, iar muchiile să se potrivească, să respecte convergența spre punctul de fugă.

Mic dicționar de termeni

Abstract

Care este gândit separat de contextul real din care face parte, care nu are de-a face cu realitatea

Academic

Care se supune unor reguli stricte, foarte severe, unor canoane prestabilite. Renunță la nou

Acuarelă

Tehnică în pictură care utilizează culori diluate cu apă, folosind ca liant guma arabică. Vopsea cu putere de acoperire redusă, care formează pete semi-transparente

Acratinta

Tehnică a gravurii în metal care folosește acizi pentru eroziune, aplicată asemenea acuarelei, cu rolul de a eroda placa și a produce prin imprimare pete picturale

Antropomorf

Care are formă umană. Arată ca o ființă ome-nească

Armonie

Îmbinarea plăcută a elementelor unei opere, rezultată din efectul spațial creat și din raporturile interioare echilibrate ale lucrării

Artă arhaică

În sens restrâns, denumește arta grecească antică până în sec. al V-lea î. Hr. și capodoperele rămase din această perioadă

Artă pentru artă

Concept conform căruia creația nu are conținut și nici mesaj artistic și a fost creată pentru a fi suficientă sieși

Artă plastică

Denumire dată unor genuri de artă transmise pe cale vizuală (pictură, sculptură, grafică). Parțial, aceasta include arhitectura și artele decorative

Arte decorative

Denumire dată unei categorii foarte largi de obiecte cu rol utilitar și estetic formată din mai multe ramuri, în funcție de materialele și scopul de utilizare a obiectelor

Asimetric

Lipsit de simetrie, neuniform

Atelier

Încăpere în care lucrează artiștii plastici: pictorii, sculptorii, graficienii, gravorii etc.

Avangardă

Mișcare ideologică și artistică ce introduce elemente noi, care s-au manifestat mai ales în secolele al XIX-lea și al XX-lea

Bister

Acuarelă de culoare maro. Vopsea maro-închis, care se fabrică din cenușă de fag sau din bitum. Se poate utiliza și la realizarea umbrelor într-un desen

Caracter

Trăsătură distinctivă, însușire, particularitate

Caricatură

Desen în care se exagerează intenționat unele trăsături tipice ale unei persoane, obiect sau întâmplări

Clasic

1. Referitor la perioada antichității greco-romane
2. Despre artiști consacrați

Compoziție

Structură cu caracter unitar, obținută din elementele constituente și din relațiile ordonate dintre acestea, care au scopul de a transmite un mesaj estetic

Construcția imaginii

Structură plastică. Demers plastic prin care se alcătuieste o imagine

Contrapunct

Suprapunerea a două elemente diferite (de obicei teme muzicale), în care fiecare are un caracter unitar

Contrast

Opoziție puternică, care pune în evidență diferența dintre elemente sau conflictul dintre ele. Este un mijloc de expresie plastică prin care se atrage atenția într-o anumită zonă a lucrării

Contur

Linie care mărginește o suprafață, un obiect

Creion de argint

Condei de metal cu vârf de argint, asemenea unui creion. Instrument de desen folosit în Antichitate și Evul Mediu pentru desenarea detaliilor fine

Cretă pastel

Cretă colorată, cu urmă fină

Crochiu

Schiță rapidă care pune în evidență elementele mai importante. Se realizează cu mâna liberă, rapid și nu ține cont de detalii

Culoare locală

Culoarea reală a obiectelor, privită de aproape, la lumina soarelui. Culoarea locală se schimbă odată cu schimbarea luminii; același lucru se întâmplă dacă obiectele sunt privite de aproape, iar după aceea din depărtare. De exemplu, pădurea dintr-o zonă montană, privită de aproape este verde, iar din depărtare va părea albastră datorită efectului stratului de aer. Schimbarea culorii locale a fost îndelung cercetată de pictorii impresioniști și peisagiști, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea

Decorativ

Care servește la decorare (în artă). În arhitectură este opusul elementelor de structură; în pictură se bazează pe efectul optic al culorilor în sine, fără sublinierea expresivă a formelor

Deformare

Schimbarea formei unui material, denaturarea sa. Metodă folosită în artă pentru modificarea permanentă a formei, volumului ori suprafeței unui material, cu scopul de a-i spori expresivitatea

Desen în creion

Tehnică grafică realizată prin desenare. La început se foloseau creioane de plumb, zinc sau argint. Acestea au fost înlocuite de grafit în a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Din grafitul amestecat cu lut se obțin creioanele de duritate diferită folosite și în zilele noastre

Diagonal

Oblic, cruciș, curmeziș. În geometrie reprezintă segmentul de dreaptă care unește două vârfuri opuse ale unui poligon

Dimensiune

Volum spațial (lungime, lățime, înălțime)

Eclectic

Artă sau școală care îmbină elemente de stil din perioade diferite în aceeași creație

Efect

Impresie produsă asupra cuiva în special de către o operă de artă

Efectul cromatic al culorilor

Se disting culori care dau senzația că „se apropie”, vin în prim-plan (culorile calde, puternice, de exemplu roșu, portocaliu, galben), și culori care creează senzația de îndepărtare (albastru, albastru-verzui, gri-albăstrui)

Epigon

Urmaș, succesori, inferior ca valoare față de înaintașii săi

Figurativ

Care redă imaginea concretă a unui obiect sau a unei ființe

Galerie

Muzeu sau sală în care sunt expuse lucrări de artă

Grafică

În sens mai larg, aici sunt incluse ramurile desenului (creion, cretă, desen în peniță etc.), dar uneori și pictura în acuarelă. În sens mai restrâns, aici sunt cuprinse cele trei grupe de bază ale imprimării (tiparul înalt: xilografura, linografura; tiparul normal: litografia, monotipia; sub presiune mare: gravura în oțel și cupru, mezzotinta – maniera neagră, acul rece, gravura în cupru, acvaforte și acvatinta)

Gravură

Tehnica grafică prin care se elimină o parte din suprafața unei forme, cu rolul de a fi folosită ca negativ (matriță de imprimare) la multiplicarea unei imagini

Îndolbare în formă

Formă simplă, geometrică sau imaginară, care curgă în interiorul său forme complicate pe care le unește într-un întreg

Kitsch

Termen care provine din limba germană și denotă prost-gust, adeseori referitor la diletantismul artistic. De obicei kitsch se referă la obiectele pseudo-artistice care mimează arta sau diferite stiluri artistice deja consacrate; nu are valoare artistică

Laviu

Tehnică prin care, cu o pensulă înmuiată în bistur, sepia sau acuarelă, se pune în evidență forma elementului reprezentat

Linia orizontului

Linia ochilor noștri. Nivelul până la care ajunge vederea noastră, considerată linie de reper în redarea perspectivei

Mastic

Rășina galbenă, parfumată, a fisticului (*Pistacia terebinthus*). Prin adaos de terebentină se obțin lacuri (firnis) folosite pentru fixarea picturilor

Model

Tip reprezentativ. Persoană sau obiect ilustrat de către artist

Monogramă

Semnătura artistului, constând din inițialele numelui său

Monumental

Grandios, măreț, impunător. Atribut pentru o lucrare de artă care se impune prin dimensiuni mari în detrimentul redării detaliilor

Motiv

Ceea ce urmează a fi reprezentat în lucrare. Element pictural sau sculptural dintr-o compoziție

Negru de fum

Cea mai pură vopsea neagră, obținută artificial. Se prepară prin arderea incompletă a uleiului, în mediu anaerob. Se folosește în special la fabricarea tușurilor

Notiță

În desen, câteva idei sau linii care trasează trăsăturile primare

Nuanță

Varietate a unei culori, mai deschisă sau mai închisă, mai caldă sau mai rece.

Ornamentică

Motive decorative. Poate fi geometrică, vegetală, figurativă sau combinația acestora

Paspartu

Provine din franceză (*pas-partout*). Ramă de hârtie sau de carton așezată între sticlă și o lucrare de artă înrămată (pictură, desen, acuarelă, fotografie etc.)

Perspectivă

Sistem de reguli prin care se poate reda, în planul bidimensional al lucrării, senzația celei de-a treia dimensiuni (îndepărtarea).

Perspectiva liniară se referă la felul cum desenăm liniile care se îndepărtează, tinzând spre același punct de fugă. Perspectiva aeriană se referă la efectul spațial al culorilor, care își pierd intensitatea cu cât sunt mai îndepărtate.

Perspectiva „de la glezna broaștei” este realizată de jos, de la nivelul solului, iar cea denumită „în zbor de pasăre” este realizată de sus

Plasticitate

Însușire care redă natura lea modelului, a spațiului. Interpretare personalizată, bazată pe modelare, deformare, colorare, desenare, gravare și pe alte modalități de lucru specifice artelor plastice

Proporție

Raport între dimensiunile unor obiecte, forme sau între dimensiunile părților unui întreg

Racursi

Deformarea aparentă a unui obiect datorită perspectivei, prin care părțile mai apropiate se văd mai mari, iar cele îndepărtate mai mici

Reprezentare

Desen sau imagine care arată sau vizualizează un text

Restaurare

Repararea și completarea părților distruse ale unei opere de artă. Refacerea în forma inițială a unui monument sau a unei lucrări plastice

Schiță de lumini și umbre

Contururi de pete difuze, imagine care nu fixează conturul umbrelor obiectelor sau ființelor, fără detalii interioare. Poate fi realizată prin desenare (hașurare) sau prin decupare

Schiță

Forma primară a unei lucrări, constând din câteva linii sumare care pun în evidență esențialul, în linii mari

Secțiune

Suprafață obținută prin secționarea concretă sau imaginată a unui obiect tridimensional

Secțiunea de aur

Raport considerat perfect, din punct de vedere matematic, între un întreg și părțile acestuia. Conform acesteia, raportul dintre partea mai mică și partea mai mare este identic cu raportul dintre partea mai mare și întregul din care face parte

Sepia

Materie de culoare cafeniu-închis, secretată de sepie sau obținută pe cale industrială. În secolul

al XIX-lea s-a folosit la realizarea umbrelor în desene

Simetrie

Proprietate a unui ansamblu de elemente organizate prin oglindire și asemănare pe părți diferite, delimitate de o axă de simetrie, punct de simetrie sau plan de simetrie

Sintetic

Care pune în evidență trăsături generale, comune

Snob

Persoană care admiră în chip exagerat un obiect de artă, fără o apreciere întemeiată, care simulează admirația față de valorile artistice și adoptă fără alegere tot ce este la modă

Static

Nemișcat, rigid, în stare de echilibru

Stil

1. Mod de exprimare specific unei arte, unui artist, unui curent etc.
2. Condei de metal sau de os, cu vârf ascuțit, cu care se scria în antichitate pe tăblițele de ceară

Stilizare

Simplificare. Reducerea formei unui obiect din natură la trăsăturile sale esențiale, folosindu-l ca element decorativ

Structură

Alcătuirea internă a unui corp, caracterizată prin poziția și legătura dintre elementele componente

Suprafață de rotație

Suprafață obținută prin rotirea unei linii sau curbe în jurul unei axe de rotație

Tehnică

Totalitatea uneltelor, metodelor și procedeelor de lucru necesare realizării unei lucrări plastice

Temă

Ideea principală dezvoltată într-o operă. Valoarea artistică a unei opere nu constă în temă, ci în conținutul, mesajul și expresivitatea operei

Tonalitate

Luminozitatea unei culori: mai închisă sau mai deschisă etc. Ambianță cromatică într-un tablou

Ulei de nucă

Ulei de culoare deschisă, de fluiditate ridicată, care nu se îngălbenește, obținut prin presare din miez de nucă

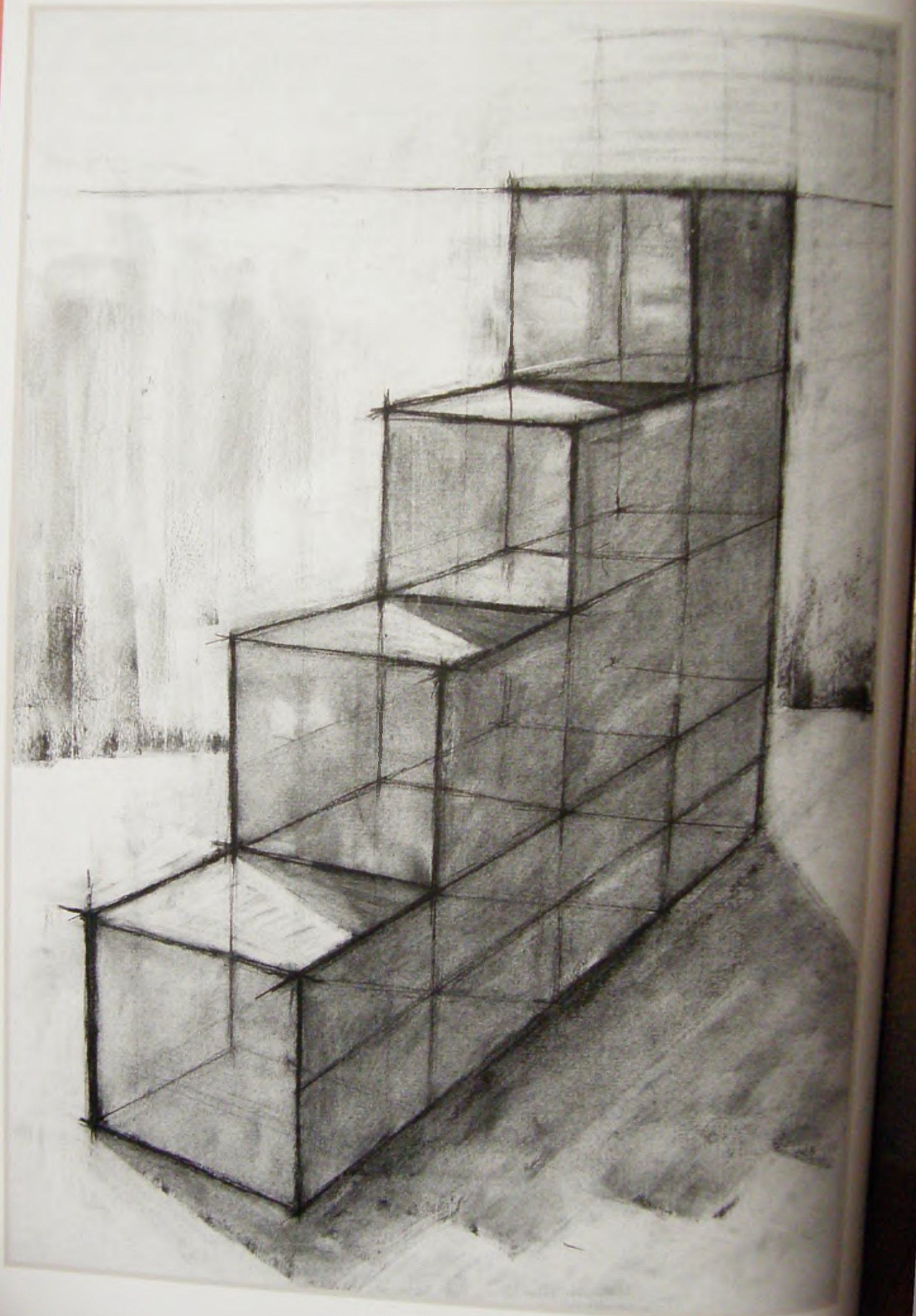
Umbră naturală

Pigment natural obținut din pământuri, de culoare brună, cu nuanțe ușor verzui. Prezintă rezistență la lumină și oxizi

Valorare

Efect de culoare rezultat din nuanțele fine ale luminii și umbrei, obținut prin amestecul unei culori cu alb (se deschide), sau cu negru (se închide)

LOCUL UNDE
MAGINATIA
PRINDE CULOARE

PROFI
& HOBBY

ART
CENTER

micul atelier

Volumul următor:

Bazele desenului

Tehnici de realizare a portretului

Să pictăm flori în acuarelă

Editura Casa

B-dul Decebal nr. 2 Bl. C53 ap.12, Oradea, Romania

Tel: + 40 359 464 363

Fax: + 40 359 800 941

Email: info@edituracasa.ro

www.edituracasa.ro

Drabant András

Bazele desenului

micul atelier

Urmai Unguran László

Să pictăm flori în acuarelă

micul atelier

Koroknai Zsolt

Tehnici de realizare a portretului

Preț: 39,90 lei